

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888. Andra Kammaren. N:o 10.

Onsdagen den 22 Februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för 15 i denna månad.

§ 2.

Upplästes ett så lydande protokoll:

År 1888 den 18 februari sammanträdde den nämnd, som eger att döma, huruvida högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjente att i deras viktiga kall bibehållas, hvarvid röstades öfver följande proposition:

»Den, som vill, att omröstning på det i 69 § riksdagsordningen föreskrifna sätt skall anställas till uteslutande af någon bland högsta domstolens ledamöter, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, blifva högsta domstolens samtliga ledamöter behållna.»

Och befunnos efter omröstningens slut, sedan en voteringsedel blifvit undantagen och förseglad, samt de öfriga voteringsedlarne öppnats, rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja 0;

Nej 45;

i följd hvaraf nämnden ansett högsta domstolens samtliga ledamöter böra vid deras embeten bibehållas.

Louis de Geer.

C. F. Winkrans.

Hugo Tamm.

Liss Ol. Larsson.

Kammaren beslöt, att innehållet af detta protokoll skulle meddelas Riksdagens kanslideputerade för uppsättande af förslag till Riksdagens skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t.

§ 3.

Vidare hade till kammaren inkommit följande protokoll, som upplästes:

År 1888 den 20 februari sammanträdde kamrarnes valmän för utseende af Riksdagens komiterade till tryckfrihetens värd; och befunnos efter valförrättningens slut, sedan en voteringsedel kasserats, hafva blifvit till komiterade utsedde:

f. d. justitierådet <i>Johan August Södergren</i>	med 23 röster,
f. d. riksarkivarien <i>Karl Gustaf Malmström</i>	» 23 »
f. d. justitieombudsmannen <i>Nils August Fröman</i>	» 23 »
professoren, friherre <i>Adolf Erik Nordenskiöld</i>	» 23 »
förste amanuensen <i>Gustaf Oscar Augustin Montelius</i>	» 23 »
f. d. kommerserådet <i>Johan Sjöberg</i>	» 23 »

J. Rundbäck.

Gust. Tamm.

R. Törneblad.

Åke Nordenfelt.

Och beslöts, att Riksdagens kanslideputerade genom protokollsutdrag skulle underrättas om det sålunda skedda valet samt anmodas låta uppsätta och till kamrarne ingifva förslag till förordnanden för de valde; hvarefter omförmälda protokoll lades till handlingarne.

§ 4.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att herr häradshöfding *E. A. Edelstam* är af sjukdom (tarmkatarrh) hindrad att under någon tid bevista Andra Kammarens sammanträden, intygar

Stockholm den 21 februari 1888.

Sigurd Lovén.

leg. läkare.

§ 5.

På derom af herr talmannen gjord framställning och i enlighet med i sådant afseende inom talmanskonferensen träffad öfverenskommelse beslöt kammaren att nästkommande onsdag den 29 innevarande februari företaga val dels af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jemte deras suppleanter och dels af sex suppleanter för nämnde valmän.

§ 6.

Företogos, enligt derom förut fattadt beslut, val af tjugufyra valmän för att utse Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare, äfvensom af sex suppleanter för desse valmän, och befunnos efter valförrättningarnes slut hafva blifvit utsedde till

Valmän:

herr	<i>H. Andersson</i> i Nöbbelöf	med 195 röster,
»	<i>O. Erickson</i> i Bjersby	» 195 »
»	<i>O. Melin</i>	» 195 »
»	<i>S. M. Olsson</i> i Sörnäs	» 195 »
»	<i>P. Pehrsson</i> i Törneryd	» 195 »
»	<i>J. Smedberg</i>	» 195 »
»	<i>A. G. Anderson</i> i Himmelsby	» 102 »
»	<i>Folke Andersson</i>	» 102 »
»	<i>B. Bengtsson</i> i Boberg	» 102 »
»	<i>G. E. Beskow</i>	» 102 »
»	<i>O. A. Brodin</i>	» 102 »
»	<i>A. F. Broström</i>	» 102 »
»	<i>J. H. E. Dieden</i>	» 102 »
»	<i>J. Eklund</i>	» 102 »
»	<i>C. G. Frick</i>	» 102 »
»	<i>J. A. Johansson</i> i Strömsberg	» 102 »
»	<i>Ol. Jonsson</i> i Hof	» 102 »
»	<i>G. W. Lyth</i>	» 102 »
»	<i>E. B. A. Nilsson</i> i Ystad	» 102 »
»	<i>J. Nydahl</i>	» 102 »
»	<i>A. G. Olsson</i> i Frösvi	» 102 »
»	<i>J. Petersson</i> i Boestad	» 102 »
»	<i>F. Pettersson</i> i Tjärsta	» 102 »
och	<i>N. Åkesson</i>	» 102 »
samt till		

Suppleanter:

herr	<i>M. Tysk</i>	med 99 röster,
»	<i>O. H. Ström</i>	» 99 »
»	<i>E. Olsson</i> i Kyrkebol	» 99 »
»	<i>C. J. Bladh</i>	» 99 »
»	<i>O. A. Ericsson</i> i Ofvanmyra	» 99 »
och	<i>F. G. Björck</i>	» 96 »

Ordningen mellan de suppleanter, hvilka erhållit lika antal röster blef genom lottning bestämd sådan den här ofvan finnes angifven.

§ 7.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den af Riksdagens sislidit år församlade revisorer afgifna berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning år 1886.

§ 8.

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.*

Företogs till behandling konstitutionsutskottets memorial n:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne.

Först i ordningen förekom dervid det från riksdagen år 1885 hvilande förslag om ändring af § 6 regeeringsformen, enligt hvilket förslag nämnda § skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Af statsrådets ledamöter skola åtta vara chefer och föredragande, hvar för sitt departement, nemligen:

ministern för utrikes ärendena för utrikesdepartementet;

en chef för justitiedepartementet;

en för landtförsvarsdepartementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för armén;

en för sjöförsvarsdepartementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för flottan;

en för civildepartementet;

en för finansdepartementet;

en för ecklesiastikdepartementet; samt

en för landtbruks-, industri- och handelsdepartementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmes af Konungen, genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr E. G. Boström: Herr Talman! Den fråga, som nu föreligger till Riksdagens afgörande är utan tvifvel af synnerlig vigt. Detta framgår bland annat af den mängd förslag, som framlagts till dess lösning, förslag utgångna såväl från regeringen som från enskilda ledamöter i representationen. Men huru vigtig denna fråga än må vara, synes mig dock ännu vigtigare, att se till, att den ändring, som vinnes, utgör en verklig förbättring. Ty om man icke är viss derom, tyckes det mig vara bättre att behålla det bestående än att antaga något annat, om hvars förträfflighet man ej är öfvertygad. Jag för min del är ej öfvertygad, att det förslag, som föreligger, utgör någon väsentlig förbättring i jemförelse med det nu bestående och det är därför, som jag icke heller är benägen att rösta för bifall till förslaget.

Ett väsentligt fel, som jag har att påpeka i detsamma, är att derigenom de konsultative statsrådets antal skulle komma att förminskas. I det förslag, som regeringen framlade vid 1868 års

riksdag, då det gälde att införa ytterligare ett statsdepartement, var äfven föreslaget, att de konsultative statsrådets antal skulle minskas från 3 till 2, men detta förslag vann ej Riksdagens bifall. Sedan dess har en annan förändring tillkommit genom inrättandet af statsministerembetet, hvarigenom i sjelfva verket de konsultativa statsrådets antal förminskats från tre till två. Ty det är alldeles tydligt, att statsministern, som har att följa ärendenas gång och skall hafva en öfverblick öfver det hela, icke kan annat än undantagsvis tillika vara föredragande för något departement, så öfverlastad som denne är af arbete, och erfarenheten har äfven under den tid, som förflutit efter inrättandet af statsministerembetet hos oss visat, att så i allmänhet varit förhållandet. Har en statsminister öfvertagit ett departement, har han snart åter lemnat detsamma. I statsrådsprotokollet för den 19 december 1884 erkände också den dåvarande statsministern detta, men han antog, att statsministern, om han ej hade något departement, skulle kunna följa med ärendenas beredning inom samtliga departement. Jag undrar dock, om icke den dåvarande statsministern mera fäst sig vid de särskilda förhållandena då för tiden än vid förhållandena sådana de äro i allmänhet. Att *han* medhann och kunde göra detta är notoriskt, men man kan ej taga för gifvet, att innehafvaren af detta embete skall besitta så stor arbetsförmåga, som fallit på hans lott, och dessutom synes det mig för mycket strida mot hans ställning att å ena sidan såsom chef leda det hela och å den andra i detalj följa den massa mål, som inför Konungen föredragas. Om jag nu torde hafva rätt i detta mitt antagande, att man ej kan begära något sådant af en statsminister, så är i sjelfva verket genom det förevarande grundlagsändringsförslaget de konsultativa statsrådets antal inskränkt till endast en, och denne har då att svara för kontinuiteten i regeringsärendenas behandling och derjemte att följa den mängd mål, som föredragas i statsrådet. Jag har under förhandlingarne rörande detta ärende sett deras antal uppgifvas till 7- å 8,000. Om också icke alla äro af så stor betydelse, så är det dock tydligt, att en hel del äro af synnerlig vikt; och då man inom högsta domstolen finner ledamöternas antal för besluts fattande vara bestämdt till sju eller minst fem, så är det bra litet, om inom statsrådet ärendena skulle afgöras af endast två, ty man kan icke begära, att en departementschef skall kunna öfvervaka de andras göromål, då han i allmänhet är tillräckligt upptagen af sitt eget departement. Af dessa skäl synes det mig vara svårt att kunna antaga förslaget. Man kan visserligen tänka sig detta afhulpet genom inrättandet af ett nytt konsultativt statsrådsembete, men ett sådant förslag föreligger icke nu. Jag föreställer mig för öfrigt, att det skulle möta stora svårigheter att få ett sådant förslag igenom, och det synes mig betänkligt att under en dylik förutsättning antaga detta förslag. Jag är för min del icke heller öfvertygad om, att det är så absolut nödvändigt att öka departementens antal från sju till åtta. Deremot antager jag, att man möjligen skulle kunna vinna något genom en annan fördelning af ärendena inom de de-

*Hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)*

*Hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

partement, som redan finnas, och särskildt vill jag fästa uppmärksamheten på det af alla erkända förhållandet, att justitiedepartementet icke har så många ärenden till sin handläggning. Detta härleder sig väl egentligen från den tid, då chefen för justitiedepartementet tillika var statsminister och på den grunden icke ansågs kunna medhinna så mycket, men förhållandena äro emellertid i detta hänseende numera ytterligare förändrade till departementchefens favör, så till vida nemligen som förr inom justitiedepartementet handlades en mängd lagförslag, för hvilkas utarbetande vi nu hafva en permanent lagberedning.

Såsom herrarne finna, är det nu meningen att till det nya departementet lägga handels- och konsulatsärenden, men går jag till utrikesdepartementet, finner jag redan der en afdelningschef, som kallas chef för handels- och konsulatsafdelningen, och jag vet icke, om man icke kan tänka sig möjligheten att till detta departement öfverlemna en del dylika ärenden, hvarifrån det nu är befriadt.

Jag företog mig i går att gå igenom Almanach de Gotha och se efter, huru många departement finnas i andra länder och med fränseende af de stora staterna England och Frankrike, hvarst departementens antal vexla, beroende på de olika regeringarna, fann jag endast två stater, Spanien och Nederländerna, der man har åtta departement, men i båda dessa länder finnes en departementschef för kolonierna — i Sverige kan detta icke komma i fråga; vi hafva ju mist S:t Barthélemy — och således äro de ärenden, som finnas hos oss, derstädes icke fördelade på mera än sju departement. I Preussen finnes ej heller mera än 7 departement, i Bayern och Würtemberg blott 6, i Belgien 7, i Danmark 7, i Portugal 7 och i Norge, såsom vi veta, 7. Alltså äro i de flesta länder, som äro jemförliga med vårt eget land, ärendena fördelade inom 7 departement. Det synes mig därför, som om man häraf skulle kunna hafva anledning antaga att, då det kan gå för sig inom andra länder, äfven hos oss de nuvarande departementens antal kan vara tillräckligt.

Egentligen gäller icke nu frågan huru arbetet skall fördelas emellan departementen, men af det statsrådsprotokoll i civila ärenden, som föreligger i den Kongl. propositionen, kan man göra sig en föreställning om huru vederbörande hafva tänkt sig det. Jag ber herr talmannen icke illa upptaga, om jag i någon mån berör detta ämne, men det synes mig gifvet, att, om man ej är belåten med det sätt, hvarpå man tänkt sig arbetets fördelning inom departementen, det också är svårt att godkänna sjelfva saken, och jag anser, att det skulle vara bättre, om detta först varit klart.

Jag skulle då först vilja göra den anmärkningen, att chefen för det nya landtbruks-, industri- och handelsdepartementet icke skulle få något att göra med statens jordegndomar eller statens skogar. I det anförande, som chefen för civildepartementet hade den 30 december 1884, antydde han möjligheten af att så skulle blifva förhållandet, men i årets statsrådsprotokoll finnes ingen antydning derom. Mig förefaller detta oegentligt, ty om några ärenden skulle höra till en jordbruksminister, så borde det väl vara

frågor angående statens jordegendomar, vida mer än ärenden, rörande kartor, landtmäterikontor och dylikt.

Det är vidare föreslaget, att i det nya departementet skola inrättas två byråer, den ena, större, för näringar och handel, och den andra, mindre, för jordbruket. Dessa byråer skulle få en verksamhet, motsvarande å ena sidan den som utöfvas af konungens kansli och å den andra den, som nu tillkommer de embetsverk, som hafva den förberedande utredningen om hand. Dessa byråer skulle dels sjelfständigt afgöra en del ärenden, dels lemna utredningar rörande andra samt sedermera föredraga dem för stadsrådsberedningen, och byråns utredning skulle sålunda läggas till grund för de beslut, Konungen i statsrådet fattar. Det vill dock förefalla mig att den utredning, som derigenom åstadkommes, icke skulle blifva så fullständig som nu, då ärendena först undergå en förberedande behandling i kommerskollegium, derpå beredas inom konungens kansli och slutligen föredragas i statsrådet. Den mångsidigare belysning, som ärendena vinna genom en sådan behandling, anser jag vara af mycket stor vigt. Man har så länge talat om det otillfredsställande skick, hvori kommerskollegium skulle befinna sig, att detta numera nästan synes hafva öfvergått till en tradition. För min del vet jag icke, huru härmed förhåller sig, men nog synes det mig, som om kommerskollegii utredningar icke vore sämre än dylika från andra embetsverk. Jag föreställer mig, att en bland de största anmärkningarne mot kommerskollegium är den, att man der har så ringa tillgång till tekniskt biträde. Men den saken blir icke förbättrad genom föreliggande förslag, ty af hela lönestaten för det nya departementet, uppgående till 96,000 kronor, äro endast 4,000 kronor afsedda för anställande af ett tekniskt biträde inom departementet och mig synes det temligen tvifvelaktigt, om detta kan vara tillräckligt för den massa ärenden angående våra näringar, som der skulle komma att behandlas.

Mot landbruksakademien har man också haft många anmärkingar och väl mer befogade än mot kommerskollegium. Jag tror dock för min del, att det icke så mycket beror på organisationen som fastmer derpå huru de särskilda platserna äro besatta, och, såsom herrarne veta, äro samtliga funktionärer i akademien hvar i sitt fack synnerligen framstående personer, men de hafva icke den erfarenhet i landbruksförhållanden, som man skulle kunna önska. Men det är i alla fall gifvet, att resultatet af det arbete, som frambringas af ordföranden, kamreraren, sekreteraren och de sex olika föredragandena utom de båda för egentliga jordbruksfrågor särskildt tillkallade skall blifva bättre och denna utredning vara vida att föredraga framför den, som enligt det nya förslaget komme att verkställas i jordbruksbyrån af en direktör och byråchef med biträde af en kanslisekreterare och åtskilliga amanuenser. Man får tänka på, att denna direktör måste vara embetsmannabildad och rutinerad uti att uppsätta skrivelser, och jag kan icke föreställa mig annat, än att denna egenskap måste spela en icke så liten roll, och då synes mig vara temligen påtagligt, att man icke kan af honom med hans biträden begära så stora insigter,

*Hvildande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

*Hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

som man nu finner inom landtbruksakademien, huru otillfredsställande man än må anse densamma. Denne direktör skall föredraga allt, som rör jordbruket, fiskeriväsendet och stuterierna, och jag får då hemställa till de herrar som veta, huru olikartade jordbruksärenden kunna vara, om man kan hos en person förutsätta tillräckliga kvalifikationer. Jag kan icke neka till, att jag tycker det skulle vara lyckligare, om ärendena kunde koncentreras och fördelas inom de sju departement, som redan finnas och om man kunde få en sjelfständig understyrelse för vårt jordbruk och våra näringar. Jag tror, att derigenom en större garanti för en mångsidig utredning af alla dithörande frågor skulle vinnas och under uttalande af denna mening slutar jag nu med yrkande om afslag å det hvilande grundlagsändringsförslaget.

Herr friherre Bonde: Herr talman! Mine herrar! Säsom den föregående talaren redan anfört, är den fråga, som nu föreligger, icke någon ny; ty få frågor hafva väl i sanning fått en långvarigare och grundligare utredning än den nu föreliggande, och den borde därför vara tillräckligt i grund och botten känd af de fleste erfarne ledamöter i kammaren. Sällan har väl ett grundlagsförslag så ofta varit framlagdt och underkastadt Riksdagens pröfning som detta, dels, säsom vi veta, på initiativ af enskild motionär dels utgåendet från regeringen. Senast år 1884 väcktes ju motion om inrättandet af ett nytt stadsdepartement af en man, känd för sin otroliga kraft och sin stora energi, hvilken sannerligen, om han nu funnes i lifvet och inom denna kammare, utan svårighet skulle hafva drifvit saken igenom — derom är jag förvissad. År 1884, då frågan af honom framkallades, veta vi, att här i denna kammare antogs förslaget med en öfverväldigande majoritet. I Första Kammaren deremot uttalades visserligen i allmänhet ett godkännande af förslaget och af dess syfte, men i enlighet med konstitutionsutskottets hemställan blef detsamma tillbakavisadt på den grund, att man ansåg, det en så vigtig förändring ej borde vidtagas på förslag af enskild motionär, utan att initiativet hade bort utgå från regeringen. Så kom regeringen år 1885 med proposition i ärendet. Då höjdes endast få röster emot förslaget, som nästan enhälligt antogs till hvilande i båda kamrarna. Det synes mig därför förunderligt att röster nu höjas för att förklara hvad som då ansågs för en nyttig och nödvändig sak säsom icke nödvändigt eller behöfligt, ja, till och med säsom skadligt. Jag tror i sanning, att inga förhållanden hafva inträffat, som nu mera än då göra det mindre nödvändigt, att vid konungens rådsbord finnes en man, som, icke alltför mycket upptagen af för många och olikartade göromål, mer odeladt kunde egna sin tid och sin uppmärksamhet åt vår modernärings och öfriga näringars sunda utveckling och förkofran.

Jag kan, som sagdt, för min del icke se, att någon förändring i detta afseende nu inträffat. Ty derom äro vi väl alla ense — hvilka tullpolitiska åsigter vi än må hafva — att vi ej kunna tillmäta den kur för våra näringar, som nu blifvit försökt, en så

stor betydelse, att genom densamma allt skall bli hjälpt och heladt. Jag tror tvärtom, att det just behöfves mera än någonsin, att näringarne noga öfvervakas, så att de alla blifva rättvist tillgodosedda, så att fördelar och nackdelar på alla håll må komma att jemna ut hvarandra.

Här yttrades under tulldebatten af en talare, att sedan vi nu kommit in genom porten — såsom rågtullen plägar kallas — borde man se till, att i det nya huset få det så bra stäldt för sig som möjligt. Detta yttrades, som herrarne minnas, då det var fråga om att rättvist afväga mjöltullen. Men det är temligen säkert, att äfven mycket annat än den blifver att afväga. Alla andra näringar komma nu med rättvisa kraf på skydd och hjälp. Mycket blir att ordna och städa i det nya, ännu icke inredda huset, och då är sannerligen tidpunkten icke inne att säga, att ingen städerska behöfves. Och en sådan städerska skulle väl det nya departementet delvis blifva, ty den nya departementschefen borde väl komma att fullständigt egna sin uppmärksamhet åt att tillgodose de skilda näringarnes intressen, som nu mera än någonsin skola komma att kämpa emot hvarandra.

Visserligen hörde vi för några dagar sedan från regeringsbänken uttalas, att regeringen icke ansåg det tillkomma densamma att inblanda sig i striden om tullsatser. Jag tror dock, att en fullständig passivitet härvidlag är omöjlig och till och med icke önskelig, ty tillräckligt grundliga och sakliga utredningar af dylika frågor kunna väl ej alltid medhinnas af bevillningsutskottet, på den korta tid detsamma har att förfoga öfver, utan härifrån vore säkerligen ett regeringsdepartement för näringarne af betydelse.

Här har yttrats, att de inrättningar, som vi nu ega, visserligen hafva sina brister men ock sina förtjenster. Jag hade ändå trott, att den åsigten vore ganska allmän och odelad inom kammaren, att vårt kommerskollegium, hvilket så många gånger blifvit utdömdt och så länge legat i själätaget, vore en institution, som icke lämpade sig för nuvarande förhållanden och att vår landtbruksakademis förvaltningskomité, der man nog, såsom den föregående talaren yttrade, finner och måste finna mycken sakkunskap, dock såsom administrativ myndighet är något egendomligt tillkommen.

Den föregående talaren anmärkte först i hufvudsak, att han icke ansåge saken vara behöflig. Men jag tror, att de flesta inom denna kammare äro af den åsigt, att saken i och för sig är både nyttig och nödvändig.

Deremot afsågo de flesta anmärkningar, som rigtades emot förslaget, dess detaljbestämmelser. Det fans då åtskilliga saker, som vore anmärkningsvärda, nemligen först och främst den stora fara och vansklighet för regeringsärendenas ordentliga beredning, som skulle ligga deri, att de konsultativa statsrådets antal minskades till två. Det är naturligtvis alldeles omöjligt för en person, som icke är initierad i arbetets gång inom regeringen, att bedöma, om detta är möjligt eller icke. Men så mycket förtroende

*Hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

skola vi väl hafva till den regering, som framkommit med förslaget, att vi tilltro de personer, som ega erfarenhet och sitta vid konungens rådsbord, förmågan att inse, om det låter sig göra eller ej. Och regeringen har nu uttalat, att den anser att ingen fara, eller svårighet ligger i förslagets verkställande. Det anmärktes, att statsministern ofta kommer att upptaga en af de konsultativa taburetterna och att sålunda hans uppmärksamhet för beredningen af målen icke skulle blifva tillräckligt stor, då han derjemte hade att sammanhålla det stora hela, systemet. Men jag tror att en statsminister ändå väl kan hafva tid och tillfälle att egna sin tid och uppmärksamhet åt regeringsärendenas detaljer. Äfven de andra, departementscheferna, skulle ju kunna medhinna detta och särskildt nämndes om chefen för justitiedepartementet, att han ej hade så mycket att göra. Han kunde väl därför egna något af sin öfverflödiga tid åt dessa ärenden.

Det är visserligen, såsom jag nyss sade, kanske en omöjlig sak för en oinvigd att yttra sig om ärendenas beredning och afgörande inom regeringen, men man har, såsom en af de största tyngder, som hvilat på de konsultativa statsrådets skuldror, framhållit de många besvärsmål, som dessa hufvudsakligen hafva att behandla. Detta har äfven framhållits vid föregående tillfällen, då frågan diskuterats, samt enskildt då det varit på tal, med anledning af derom väckt motion, huru regeringsärendena skulle kunna minskas. Då yttrade en talare på stockholmsbänken, hvilken visserligen i egenskap af ledamot af kommerskollegium ej kunde gilla inrättandet af ett departementet för näringarne, att han ansåg att åtskilliga om ej de flesta besvärsmål, borde kunna öfverflyttas till högsta domstolen, och denna åsigt tror jag delas af flere. Vore en sådan anordning möjlig, skulle ju dessa besvärsmål kunna minskas i stor mängd och sålunda de konsultativa statsrådets arbete derigenom ej blifva så betungande.

Den föregående talaren gjorde äfven den invändningen, att om icke de konsultativa statsrådets krafter räckte till fråga kunde uppstå om inrättande af en ny konsultativ statsrådsplats. Jag tror, såsom jag nyss nämnde, icke, att de konsultativa statsrådets göromål böra vara så betungande, att de icke af de tvenne återstående kunna utföras. Men skulle det visa sig absolut nödvändigt att öka statsrådets antal, så vore det väl icke någon så förfärligt himmelsskriande fara dermed förenad. Kostnaden blefve icke så stor, då ju de konsultativa statsråden icke behöfva någon expedition, så att om det vore för sakens gång alldeles nödvändigt, tror jag icke, att Riksdagen skulle lägga något hinder deremot.

Den samme ärade talaren rigtade sedan sin uppmärksamhet på och sina anmärkningar emot ärendenas fördelning, sådan den af regeringen är, jag vill icke säga föreslagen, utan antydd i den kongl. propositionen. Det är såsom jag nyss sade: dessa detaljer kan ej heller den oinvigde bedöma, utan regeringen kan bäst afgöra, huru ärendena skola fördelas. Och detta har äfven i vår regeringsform förutsatts, då den säger, att ärendenas närmare fördelning departementen emellan bestämmes af Konungen genom

en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga. Vår regeringsforms § 6 bestämmer egentligen icke någon gräns för regeringens rättighet att fördela ärendena. Den borde naturligtvis vara angifven genom departementens namn, men något tvång, att den fingervisning, som ligger i namnen, skall följas, kan jag ej finna vara gifvet uti regeringsformens föreskrifter. Och, om herrarne erinra sig, framstälde vid 1868 års riksdag, då denna fråga äfven förelåg, konstitutionsutskottet det förslag, att denna skulle ändras derhän, att man tog bort namnen på departementen, hvarigenom regeringen sålunda skulle få full frihet att ordna och fördela ärendena. Denna sak föll, ty man ansåg, att regeringen derigenom skulle få allt för stor magt och myndighet. Att nu förkasta förslaget på den grund, att den fördelning som föreligger ej skulle vara fullt lämplig, är enligt mitt förmenande obetänksamt, då frågan i så fall ej mer komme till något nytt afgörande förr än om fyra år, hvaremot om fördelningen verkligen är olämplig, densamma ju kan ändras när som helst genom en kongl. stadga.

Jag tror vidare äfven, att den jämförelse med andra länders förhållanden, som här blifvit gjord, är haltande, ty det finnes nemligen ingenting svårare, jag vill nästan säga ingenting farligare, än att så i detalj jämföra det ena statsskicket med det andra. Det är dels så olika och säregna förhållanden, som hafva bildat den historiska grunden i de olika länderna, dels så olika förhållanden, under hvilka regeringarna i de olika länderna arbeta. Det framhölls, att i de flesta länder med undantag af England och Frankrike departementens antal var mindre eller åtminstone icke större än hos oss. Ja kanhända är detta förhållandet; jag kan ej nu kontrollera det. Men det är hos oss många ärenden, som regeringen har att afgöra, hvilka afgörande deremot i andra länder icke tillkommer densamma. Och dessutom tror jag att man i få länder påträffar hvad vi kalla konsultativa statsråd; visserligen finnas kanhända i några länder statsråd utan portfölj, men jag kan ej nu erinra mig detta och tror att det är ganska sällsynt. Skall man således framdraga jämförelser, kan man ju komma till det resultatet, att, då andra länder icke behöfva konsultativa statsråd, äfven vi kunde undvara sådana.

Det har framstälts många anmärkningar deremot att regeringen nu, då den velat undvika den svårighet, som förslaget skulle medföra derigenom att åt departementschefen för stor magt skulle lemnas, råkat ut för en annan svårare olägenhet. Såsom herrarne minnas, var till det grundlagsändringsförslag, som regeringen afgaf till Riksdagen 1885, äfven fogad en redaktionsförändring af regeringsformens 7 §. Det var meningen, att Konungen skulle ega rättighet att åt vederbörande departementschef öfverlemnade afgörandet af vissa regeringsärenden. Det förslaget föll, såsom vi veta, på grund af konstitutionsutskottets förklaring, att saken enligt dess åsigt vore obehöflig, och att regeringen redan hade och begagnade en dylik rätt. Och det framhölls äfven såsom en fara, att en departementschef skulle få för stor magt. Men »incidit in Scyllam, qui vult evitare Charybdin!» Nu åter säges det, att man råkat ut för

*Hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.*
(Forts.)

en annan olägenhet då man vill gifva byråcheferna för stor myndighet. Och detta namn: »byråchef» påminner genom ordets analogi om *byråkrati*. Men jag tror, att det är ganska vidt skilda begrepp: å ena sidan byråkrati, å andra sidan den underordnade ställning, som dessa byråchefer hafva, då de i vissa högst obetydliga saker skulle ega afgörande myndighet, och det vore verkligan att betunga regeringen för mycket att begära att den skulle utfärda alla möjliga slags intyg o. d., hvilket byråcheferna på eget bevåg kunna göra.

Ja, jag har härmed velat framkasta några invändningar emot de anmärkningar, som blifvit gjorda mot det hvilande grundlagsändringsförslaget; och då, som jag i början yttrade, jag finner att denna grundlagsändring är både nyttig och nödvändig, och att vår modernäring och våra öfriga näringar väl behöfva tillgodoses genom en dylik målsman vid Konungens rådsbord, som här afses, kan jag icke annat, herr talman, än tillstyrka bifall till den föreslagna förändringen af regeringsformens 6 §.

Herr Danielson: Herr talman! Mine herrar! Det ser ut, som om öfverläggningen skulle vara på väg att förklaras slutad. Innan så sker skulle jag bedja att få säga några ord.

Här har af den siste värde talaren anförts åtskilliga utländska exempel. Jag kan naturligtvis icke följa honom på det hållet. Men hvad han framhöll vara särskildt af vigt, var att få en representant för jordbruket och näringarne vid Konungens rådsbord. Det är något som vi alla önska och alltid önskat måtte komma till stånd. Men huruvida denna önskan uppfylles genom det föreliggande förslaget, derom kunna meningarna vara delade. Då vi i detta fall återgå till hvad Kongl. Maj:t föreslagit på 6 hufvudtiteln och se, huru detta nya departement skulle komma att arbeta, och huru ärendena der äro fördelade, huru de komma att beredas och slutligen afgöras, då är det just man kommer i tvifvelsmål, huruvida denna anordning blir bättre än hvad man nu har eller om något väsentligt vinnes dermed.

Jag har hört uppgifter, naturligtvis härledande sig från samtal med åtskilliga af Första Kammarens ledamöter, att antagligen detta förslag kommer att falla i den kammaren. Under den förutsättningen, att Första Kammaren skulle afböja förslaget, tror jag att denna kammare dock borde uppehålla den uppfattning vi sträfvat för, nemligen att få näringarna och jordbruket bättre tillgodosedda genom en åtgärd, som kan leda ditåt. Men, som sagdt, om detta förslag skulle — såsom antagligt är — falla, då skulle jag våga antyda en utväg att nå det åsyftade målet. Jag har nemligen tänkt mig, att, om inom civildepartementet skulle kunna bildas ett par särskilda byråer, en uteslutande för beredning af ärenden rörande jordbruksnäringen och en för fiskerinäringen, dessa två för landet så viktiga näringar då skulle få sina särskilda arbetskrafter och derigenom också sina särskilda målsmän.

Men huruvida en sådan anordning kan låta sig göra, utan att man äfven måste anslå nödiga medel dertill, det är ju en sak, som

man borde göra klar för sig. Jag tror, att i afseende på de önskningsmål, vi alla hysa, den uppfattningen är temligen allmän, att den nuvarande landtbruksakademien i vissa fall är ett embetsverk — om det så får kallas — eller en myndighet, som icke fullt motsvarar hvad man har skäl att vänta. Jag tror, att alla kunna vara ense om, att denna akademi borde så snart som möjligt, om icke helt och hållet indragas, åtminstone väsentligen omorganiseras. Och jag har tänkt, att de anslag, som utgå af statsmedlen till denna akademi, och som jag ser uppgå till omkring 10,000 kronor, kunde användas för de möjligen blifvande nya byråerna. Man kunde också tänka sig, att man för att afhjelpa denna olägenhet, som vi önska få afhjelpat, kunde få en särskild afdelning upprättad i domänstyrelsen, på det att, såsom domänstyrelsen nu handhåller och noga vårdar och beaktar kronans domäner, äfven en afdelning skulle få till uppdrag att noga beakta de enskilda framställningar, som kunna leda till upphjelpande af jordbruket, likasom äfven enskilda framställningar rörande fiskerinäringen. Om der t. ex. skulle kunna upprättas en afdelning, som står under samme chef, men som sjelfständigt får bereda dessa ärenden och sätta sig i förbindelse med andra myndigheter, tror jag man med skäl skulle kunna hysa den uppfattningen, att till chefer för denna afdelning skulle tagas endast kunniga män, erfarna i de frågor, som egentligen skulle utgöra afdelningens arbetsfält. Jag tror att man där skulle mera undvika s. k. skrifkarlar, än om man, såsom här är tänkt, skulle få ett särskildt departement för jordbruk, handel och industri; ty antagligen måste här en skrifkarl anställas såsom chef. Jag tror icke, att den förhoppning, som en och annan kan hysa, att chefen för detta departement skulle blifva en jordbrukare eller industriidkare, gerna kan blifva uppfylld, då man ser, att detta departement i alla fall finge en så ofantlig massa andra ärenden att behandla, och att det därför behöfs en så att säga erfaren tjänsteman; och om så skulle blifva, skulle vi, såsom jag tror, förlora hvad vi önskade, nemligen att få en särskild representant vid Konungens rådsbord; detta blir då icke förhållandet. Nu har visserligen sagts, att, om vi antog förslaget, så skulle en sådan olägenhet kunna afhjelpas genom närmare reglering under sjetta hufvudtiteln. Men mig förefaller detta icke så lätt. Jag tror icke det går så lätt att här komma med ett annat förslag än det Kongl. Maj:t framlagt. Ty icke tror jag, att utskottet gerna skall kunna ändra mycket deruti. Utskottets och Riksdagens magt torde inskränka sig till sjelfva anslagsbeloppet. Det kan visserligen sägas att vi skola gifva mindre åt den och den tjänstemannen. Men på det hela taget tror jag det icke kan synnerligen inverka på Kongl. Maj:ts förslag. Och när vi då erinra oss, hvad den föregående talaren nämnde, att nemligen i 6 § regeringsformen kvarstår just den rätten för Kongl. Maj:t att Riksdagen ohörd fördela ärendena mellan de olika departementen, så är det klart att Riksdagen dervid icke har mycket att säga, utan egentligen endast, såsom jag antydde, beträffande lönebeloppen.

Om vi nu skulle få detta departement, hvad tro herrarne vi

*Hvilde
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.*
(Forts.)

egentligen skulle hafva vunnit dermed? Herrarne se, att de frågor, som röra jordbruket, skulle beredas af en direktör, som i många fall skulle hafva beslutanderätt, men sedermera föredragas till afgörande af departementschefen. Och då, såsom jag nämnde, departementschefen troligtvis icke blir någon fackman åt det hållet, så undrar jag, om vi få någon bättre representant vid Konungens rådsbord.

Jag har från första början denna fråga kom före, sträfvat i syfte att få förbättringar, som kunde leda till upphjelpande af jordbruksnäringen och fiskerinäringen och äfven öfriga näringar. Men jag tror icke, att målet för dessa våra sträfvanden och önsningar nås genom det förslag som nu föreligger. Skulle man nu tänka sig, att frågan faller och därför kommer att hvila en längre tid, så skulle jag verkligen beklaga det. Jag skulle i stället önska, att, om frågan faller, Kongl. Maj:t ville snarast möjligt framlägga för Riksdagen ett förslag, som skulle gå i det syfte jag vågat antyda. Det beror på hvad Kongl. Maj:t kan finna lämpligt. Men antingen vi nu få en särskild afdelning i domänstyrelsen eller ett par byråer under civildepartementet, så vore detta ett sätt att nå det mål vi sträfva efter, hvilket vore det billigaste och kanske det bästa. Den uppfattningen har kanske något skäl för sig, att de konsultativa statsråden blefve för få; och om det är så, bör man äfven beakta detta. Som sagdt, kunde man få denna önskan förverkligad och få våra sträfvanden beaktade på annat sätt och i annan form, så är det ju icke någon hufvudsak för oss att vi få en departementschef, som skall hetas vara chef för landtbruket, men i verkligheten icke är det; dermed vore icke något vunnit. Kunde man nu få använda de penningar, som kunde besparas såsom utgörande skilnaden emellan en departementschef och ett konsultativt statsråds lön, hvilken skilnad ju är 5,000 kronor, så är detta ju också något, som kunde användas i och för det egentliga arbetet i denna afdelning. Kunde man derjemte ifrån det anslag, som man kan tänka sig kommer att indragas ifrån landtbruksakademien, få taga medel dertill, så tror jag nästan, att vi skulle hafva hvad vi behöfva. Vill man derjemte taga i betraktande hvad som kommer att gå till hyra för nya lokaler åt ett departement och tänka, att denna afdelning vore något anspråkslösare, så skall man finna, att vi kunna nå vårt mål utan att behöfva öka mycket på statsutgifterna.

Det är med tanke på detta jag yttrat dessa ord, och jag uttalar å nyo den förhoppningen, att, om frågan skulle falla, Kongl. Maj:t snart nog ville åter taga saken i betraktande och försöka på annat sätt ordna den så som jag nu i korthet antydt och ordna den så snart som möjligt. Så skall man kanske nå målet lättare, fortare och äfven säkrare, än genom det föreliggande förslaget.

För närvarande skall jag icke tillåta mig att göra något yrkande. Jag har endast velat till protokollet hafva uttaladt hvad jag här sagt och antyda ett sätt att nå målet, under den förutsättning att frågan skulle falla genom antingen Första Kammarrens eller möjligen denna kammars beslut.

Herr Rydin: Denna fråga har, såsom en föregående talare yttrat, stått på dagordningen under en längre tid. Jag har i allmänhet i afseende på denna fråga intagit den ställningen, att jag afstyrkt de föreslagna ändringarne, och detta därför, att, hur man än må se denna fråga, hvilken tyckes vara en blott speciel förvaltningsfråga, så har den dock så stor betydelse för hela vår statsorganisation och hela vår förvaltning, att den har mycket större dimensioner och mycket större verkningar, än man någonsin kan föreställa sig. Det har talats om, att denna fråga har erhållit en grundlig och långvarig utredning! Denna fråga har emellertid *icke* erhållit någon slags närmare, utförligare utredning, förr än just i kongl. propositionen till innevarande Riksdag angående det sätt, hvarpå det nya departementet skulle blifva organiseradt, emedan man alltid har gått ut ifrån den åsigten, att man först borde göra grundlagsändring och sedan derefter närmare lämpa organisationen. Jag har alltid stått på den andra sidan, att man först måste hafva förvaltningsorganisationen klar, innan man gör ändring i grundlagen, och detta af det skäl och de lärdomar, som man kan inhemta från utlandet. Der råder nemligen det förhållandet, att man alltid har förvaltningsorganisationen färdig, innan nytt departement inrättas för en minister. Der är det förvaltningschefen, som rycker upp uti ministören, och blir ledamot af konseljen till följd af den betydelse, som hans förvaltningsgren har erhållit.

Man har talat om, att man ville hafva en målsman för dessa ärenden i statsrådet. Ja, det är en fasligt enkel sak att vinna, om man blott önskar detta, nemligen på så sätt, att man tager ett konsultativt statsråd, som har blick för och har visat sig sakkunnig i afseende på hvad som rör våra näringsförhållanden. Men är saken hjälpt med ett sådant konsultativt statsråd? Derpå svara herrarne *nej*. Och hvarför? Jo, därför att om man skall vinna något med den förändrade organisationen, så är det alldeles nödvändigt att det finnes en enhet i denna organisation, en ledande personlighet som sköter denna förvaltningsgren och som, hvilket är det förnämsta, har magt att besluta och befälla inom denna förvaltningsgren. Nu frågas: huru står det till med den nya ministerns rättighet att kunna befälla och besluta inom sin förvaltningsgren? Jo, han har nått upp ingenting att säga, till följd deraf, att Riksdagen har afslagit det förslag som blifvit väckt för att få till stånd den ändring i grundlagen, att vederbörande departemenschef skulle få beslutanderätt i vissa ärenden. På denna beslutanderätt för vederbörande departemenschef hänger hela organisationens ändamålsenlighet. Finnes denna beslutanderätt — hvilket också regeringen har senterat både i 1885 års proposition och äfven i 1868 års proposition i denna fråga — finnes denna beslutanderätt, ja, då är det klart, då finnas inga svårigheter i afseende på göromålens ordnande på de olika byråerna inom departementet, ty det går nästan af sig sjelft. Men saknas denna beslutanderätt, huru blir förhållandet då? Jo, då blir förhållandet det, som jag vid föregående tillfällen fast uppmärksamheten på, att antingen blifva dessa byråer ett slags skrifveri-institut, eller också, om de icke blifva detta, blifva de sjelfständiga styrel-

Hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.*
(Forts.)

severk, och styrelseverk som till följd deraf, att deras chefer hafva rätt att besluta, få den egendomliga ställningen, att de kunna ryckas med vederbörande departementschef om magten. Departementschefen säger: »Gör så och så»; byråcheferna svara: »Vi äro oafsättliga embetsmän; vi göra, huru vi behaga; var så god och tilltala oss efter laga dom och ransakning. Vi lyda icke departementschefen».

Då får departementschefen vända sig till Kongl. Maj:t och i hvarje sådan fråga, der vederbörande byråchef vill visa sjelfständighet, i hvarje sådan fråga måste det utfärdas särskild befallning från Kongl. Maj:t kontraserad af vederbörande departementschef, för att byråchefen skall verkställa hans befallningar. Det är den ena sidan af saken, om vi taga i betraktande byråchefernas sjelfständighet. Skulle vi åter betrakta byråcheferna såsom osjelfständiga organ för departementschefen, så blir äfven det ett ganska betänkligt förhållande. Ty då kan departementschefen i afseende på alla frågor säga till byråchefen: »Besluta i den frågan!» Departementschefen blir då fri från allt ansvar i denna fråga, under det att byråchefen står ansvarig, och således kan byråchefen användas af departementschefen till att fatta hans beslut, utan att departementschefen får något ansvar. Det är till följd af de egendomliga förhållandena hos oss i afseende på ansvarigheten för vederbörande statsråd, att nemligen dessa blott äro ansvariga för *regeringens* beslut och det sätt, hvarpå de förhållit sig till dessa beslut, — det är af dessa förhållanden, som vållas svårigheter, när det är fråga om att förändra våra departement till så beskaffade förvaltningsorganisationer, som de utländska departementen. Tager man i betraktande utländska förhållanden, ser man nemligen, att departementen och departementscheferna och deras antal och beskaffenhet icke spela den ringaste rol. Der beror frågan ej allenast på förvaltningsgrenens betydelse utan äfven på chefs personliga politiska inflytande. Derför se vi t. ex. i England i konseljen än byråchefen för fattigvårdsärenden, än chefen för postverket än byråchefen för kommunalväsendet, och en annan gång åter är icke någon af dessa tre minister. Det är der så lätt att ordna ministrarnes ställning och sammansättningen af statsrådet, ty departementsindelningen spelar icke någon rol alls. På liknande sätt, ehuru icke på samma, men i hvarje fall efter Englands ministerstyrelse, äro i allmänhet de europeiska statsrådsorganisationerna bildade. Och till följd deraf hafva de särskilda departementscheferna der en sådan magt, att de kunna göra sin vilja gällande, och kunna öfvervaka förvaltningens organisation; och dermed blifva de också fullständigt ansvariga för det sätt, hvarpå denna förvaltningsorganisation skötes. Så är det icke och så blir det icke heller hos oss.

Jag vill icke gå närmare in på sjelfva den föreslagna organisationen, men blott fästa herrarnes uppmärksamhet på ett visst förhållande deri. Skall man kunna anse såsom en byrå i ett departement en sådan organisation som den föreslagna industri- och handelsbyrån, der det finnes två direktörer med sitt tekniska biträde, sin kassör för fondernas förvaltning, sitt särskilda rättegångs-

ombud o. s. v.? Denna byrå fungerar ju precis såsom en styrelse och är således en styrelse. Men dessa båda styrelser för landtbruk och för industri och handel, de äro ju alltså ingenting annat än sjelfständiga embetsverk, hvilka visserligen täckas under namn af departementsbyråer, men alls icke svara emot sådana embetsverk. Det är svårigheterna att kunna hos oss få till stånd en så beskaffad organisation som den, som förekommer i andra länder och som der synes så lätt att åvägbringa — hvilken lätthet förmått regeringen att framlägga sitt förslag — det är dessa svårigheter, på hvilka detta förslag kommer att falla. Men därför synes det vara en enkel sak att först göra i ordning sjelfva förvaltningen, och sedan förvaltningen är i ordning, ser man lätt huru detta kan inverka på de särskilda departementen och ärendenas fördelning dem emellan.

Äfven vill jag, i afseende på hvad som här yttrats, fästa uppmärksamheten på det nu föreslagna departementet såsom sådant. Dervid vill jag fråga: när en departementschef, såsom denne, icke skall vara någon enhet för de särskilda byråernas verksamhet och dessutom icke har att bestämma besluten, när just det, som hör till en departementschefs verksamhet, nemligen att hafva öfverräddighet öfver arbetsfältet i dess helhet, att der framlägga förslag och taga initiativ i förekommande frågor, när just detta är ålagdt vederbörande byråchefer såsom embetsgöromål, hvad blir då följden, om ej att denne departementschef får mindre att göra än alla de andre? Detta visar sig också, om man tager hänsyn till målens antal. De mål, som icke skulle blifva öfverflyttade till något annat departement, äro nemligen 476, ett antal, som är alldeles för ringa, i synnerhet om man tager i betraktande, att en stor mängd af dessa mål äro anslagsfrågor och underordnade speciella ärenden.

Hvad åter dessa byråer beträffar, så blir, genom att de skola fungera dels såsom styrelseverk och dels såsom byråer, embetsmannabördan för dem fördubblad, ty å ena sidan skola de förbereda regeringens beslut och å den andra öfvervaka ärendenas gång, skola ej blott taga reda på allt, som rör vederbörande näringar, utan dessutom äfven framställa förslag och taga initiativ. Departementschefen har också ganska riktigt, icke på ett, utan på flere ställen, sagt, att man måste ställa mycket stora anspråk på dessa embetsmän; och det är verkligen fullkomligt sant. Men frågan är, huruvida dessa anspråk verkligen kunna uppfyllas af cheferna för dessa embetsverk, då de ju få fördubblade göromål, nemligen att på samma gång vara byråchefer och ledamöter af styrelseverk.

Ett annat skäl, som framhållits för den föreslagna grundlagsändringen, är det, att civildepartementet behöfver en lindring i sina många göromål. Att så är förhållandet, medgifver jag fullkomligt och likaså, att detta behof i lika hög grad existerar för ecklesiastikdepartementet som för civildepartementet, och jag håller vederbörande räkning för att de fäst uppmärksamheten på detta och velat bereda lindring åt dessa departement. Men huru har detta skett? Jo så, att man i det föreliggande förslaget flyttat öfver från ecklesiastik- till civildepartementet fattigvårds- och helso-

Hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

*Heilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

vårdsärenden, hvilka ärenden uti sig innebära ganska svåra administrativa rättsfrågor som kräfva särskild behandling. Om jag icke misstager mig, utgöra dessa ärenden omkring 370; jag vill minnas att ungefär så många stodo uppräknade. Civilministern blir alltså befriad från 470 mål, hvilka öfverlemnas åt det nya departementets handläggning, men får i stället sig ålagda 370 andra. Hela vinsten för civildepartementet blir alltså omkring 100 ärenden, hvilket ju icke är någon vinst att tala om. Departementschefen blir alltså nästan lika betungad med göromål som förut. Kanske måste man då snart igen vidtaga åtgärder för att utbryta någon ny gren af ärenden ur civildepartementet, emedan tydligen icke chefens krafter kunna räcka till att sköta alla ärenden.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på något, som redan förut är påpekadt, men då ur en annan synpunkt, nemligen de konsultativa statsrådets betydelse. Denna de konsultativa statsrådets betydelse anser jag icke bestå deri, att de äro närvarande vid öfverläggningen rörande alla särskilda mål, utan fastmer vara den, att de skola vara lagfarna för att noga öfverväga och begrunda de grannliga rättsfrågor, som äro föremål för regeringsbeslut. Handläggning, utredning och beredning af dessa frågor, det är det svåraste af allt, som tillhör de konsultativa statsrådets verksamhet; och det är så mycket svårare, som dessa frågor icke böra bedömas efter blott formella rättsgrunder och enskildas rättsanspråk, utan till följd af den administrativa rättens natur äfven måste prövas efter hvad allmänt väl fordrar. Jag har hört ett konsultativt statsråd, som sedermera blef en af våra mera framstående statsmän, säga, att göromålens tyngd, när han var departementschef, var ett intet emot, när han var konsultativt statsråd, till följd af det ansvar, som ålåg honom att i alla rättsfrågor bevaka den enskildes rätt. Huru skall det nu gå, om man tager bort den vigtiga bestämmelsen, att ett konsultativt statsråd i allmänhet måste hafva förvaltat civil beställning, och sålunda framgent ett sådant statsråd icke behöfver hafva förvärfvat sig administrativt skicklighet eller insigt i den administrativa rätten? Detta synes mig vara betänkligt i flere hänseenden. Med endast ett konsultativt statsråd komme platsen som sådant att innehafvas antingen af en yngre, i öfrigt duglig och lämplig person, men saknande nödig erfarenhet, eller ock af en äldre, med denna erfarenhet, men i följd af åren måhända minskad arbetsförmåga. Det behöfs derföre, i min tanke, åtminstone tvenne personer, som faktiskt utöfva befattning såsom konsultativa statsråd, så att den ena kan bistå den andra.

Man har sagt, att det mycket lätt kan arrangeras med besvärsmålen derigenom, att dessa mål kunna hänvisas till domstolarne. Jag vet visserligen, att det i andra land är så ordnad, att man från administrationen går till domstolarne. Men hos oss är detta icke förhållandet. Väl har det vid flera tillfällen varit fråga om huruvida icke de administrativa ärendena kunde öfverflyttas till domstolarne. Men det har icke lyckats. Man har deremot gjort den invändningen, att dessförinnan måste domstolsväsendet omorganiserat och högsta domstolen förstärkas. Vi veta huru det var

i forna dagar, för ett tretiotal år sedan; då ifrågasattes inrättandet af en särskild regeringsrätt, som hade att i högsta instans afgöra besvärsmålen. Skall man nu ordna på sådant sätt, att det första man finge göra efter att tre år voro gångna, d. v. s. efter riksdagsperiodens slut, vore att begära anslag till ett nytt konsultativt statsrådsembete för att tillförsäkra sig den samvetsgranna och fullständiga utredning af ärendena, som, på sätt jag påpekat, i så många hänseenden tillkomma de konsultativa statsråden!

Det är på dessa grunder jag nu likasom vid föregående tillfällen yrkar att det nu föredragna grundlagsförslaget måtte afslås.

Herr Ljungman: Då den siste talaren yttrade, att det nu föreliggande ärendet icke kunde anses hafva inkommit i fullt utredt skick, emedan i den kongl. propositionen till 1885 års riksdag icke nog utförligt tillkännagafs huru Kongl. Maj:t hade tänkt sig att det nya departementet skulle arbeta i alla enskildheter, så vill jag deri gifva honom rätt. Men hvad som deremot redan är alldeles tillräckligt utredt, det är behovet af, likasom det är en allmänt uttalad önskan att vi måtte erhålla, en särskild målsman för jordbruk och öfriga näringar inom statsrådet, i likhet med hvad förhållandet till exempel redan är i fråga om landtförsvaret, lagstiftningen och lagskipningen m. m. Man hör ju många klagomål öfver, å den ena sidan, att en dylik målsman saknas för en så vigtig sak som landets näringar, och, å den andra, att civil- och ecklesiastikdepartementen äro så öfverhopade af de mest olikartade göromål, att de respektive cheferna för dem icke kunna med tillräcklig framgång egna sig åt sitt kall och avvägbringa de reformer, nationen önskar.

Mot det här ifrågasatta nya departementet hafva framstälts åskilliga betänkligheter, som dock icke leda sitt ursprung från sjelfva grundlagsförslaget, utan från Kongl. Maj:ts proposition n:o 1 om statsverkets tillstånd och behof, i hvad angår förslaget om de tvenne byråer, som skulle inrättas i stället för kommerskollegium och landtbruksakademiens förvaltningskomité. Härvid ber jag få anmärka, att vare sig det nu föreliggande förslaget bifalles eller ej, dessa svårigheter alltid ändå komma att stå kvar. Dem blir man icke befriad från, äfven om civildepartementet i sin nu varande omfattning bibehålles och det af herr Danielson framkastade förslaget antages. Denne sistnämnde har icke som herr Rydin några betänkligheter mot inrättandet af en Kongl. Maj:ts kansli tillhörande jordbruksbyrå, hvilken skulle öfvertaga den administrativa myndighet och beslutanderätt, som nu utöfas af landtbruksakademiens förvaltningskomité. Jag kan dock icke se, att de anmärkta oegentligheterna i en och annan detalj af det i statsverkspropositionen framställda kongl. förslaget äro af beskaffenhet att man därför skall åsidosätta tillfredsställandet af en så gammal önskan som den att inom statsrådet få en särskild målsman för handel, jordbruk och industri — en person, som med hela sin kraft samt i besittning af särskild fackkunskap och erfarenhet för skötandet af sitt ansvarsfulla kall kunde der bevaka dessa närin-

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.*
(Forts.)

gars intressen. Ty icke kunna dessa intressen blifva i någon väsentlig grad bättre tillgodosedda genom att civildepartementet befrias från vissa för öfrigt mindre betydande ärenden — och dessa i stället kastas på justitiedepartementet. Äfven efter en sådan öfverflyttning återstår nemligen för civilministern en sådan mängd af olikartade ärenden att sköta, att tillräcklig tid icke blir öfrig för honom att kunna egna nödig omsorg och uppmärksamhet åt näringarne.

Den betänklighet, som man velat finna deri att den nye departementschefen endast skulle blifva en s. k. skrifkarl, kan jag icke inse vara det ringaste berättigad. Ty det är ju naturligt, att hvarje person, som inkallas i konungens råd måste, enligt grundlagens föreskrift, vara i besittning af stor erfarenhet och framstående kunskaper samt sålunda väl äfven kunna räknas till de skrifkunniges klass. Men det är tillika gifvet att en statsrådsbefattning, sådan som den här ifrågasatta, måste beklädas af en man med fackkunskaper i en viss rigtning, och som egnat sig åt studier rörande näringsväsendet i allmänhet samt besitter särskild erfarenhet på detta område; aldeles på samma sätt som, i fråga om landtförsvaret, i spetsen för hvilken gren af riksstyrelsen ju alltid stälts personer, kända för framstående kunskaper och insigter särskildt på detta område.

Här har anmärkts, att det ifrågasatta nya departementet skulle få för litet att göra. I sådant fall lärer den olägenheten lätt nog kunna afhjelpas derigenom att Kongl. Maj:t, med den rätt honom tillkommer, från andra departement öfverflyttar sådana i närmare samband med näringarne stående ärenden till det nya departementet som till exempel allmänna arbeten och domänerna, på sätt äfven flera gånger föreslagits. Således tror jag ej man behöfver vara rädd för att den nya departementschefen skulle få för litet att göra.

Större betänklighet anser jag då ligga deri, att man skulle få ett konsultativt statsråd mindre än man nu har. Men då dels justitieministern icke är öfverhopad af göromål och dels såväl civilministern som ecklesiastikministern skulle blifva befriade från så många sinsemellan olikartade ärenden, som nu tillkomma dem att bereda, så är det temligen gifvet, att dessa departementschefer äfven blefve i tillfälle att egna mera tid åt de mål, som Kongl. Maj:t har att afgöra på grund af sin administrativa domsrätt. Jag vill härvidlag erinra om, att det icke endast är de konsultativa statsråden, som hafva att behandla dessa ärenden, utan att de efter vederbörlig beredning föredragas af vederbörande departementschefer i närvaro af de andra statsråden, och att således statsrådet i sin helhet måste hafva kännedom om dem. Hvar och en af statsrådets ledamöter delar därför ansvaret för det sätt, hvarpå dessa ärenden handläggas, så vidt han nemligen är närvarande, då de uti statsrådet af Konungen afgöras.

Hvad slutligen angår herr Rydins betänklighet mot borttagandet af bestämmelsen att civil beställning i rikets tjänst ovilkorligen skall hafva bekläddts af två utaf statsråden utan departement,

tror jag att denna hans betänklighet icke är mycket att fästa sig vid. Största garantin för att krafvet på erfarenhet, kunskaper och duglighet inom statsrådet blir tillgodosedt ligger utan tvifvel i ordalydelsen af 4 § regeringsformen. Ty icke äro kvalifikationerna för innehafvande af civil beställning så stora, att de i och för sig lemna någon garanti för att blott män med erforderliga egenskaper kallas att bekläda statsrådsembete. Jag tror derföre, att man utan fara kan låta bestämmelsen om förut innehafd civil beställning bortfalla.

Då nu kammaren flerfaldiga gånger uttalat sin önskan om upprättandet af ett departement särskildt för näringarne och senast vid 1884 och 1885 årens riksdagar med stor majoritet antog det nu förevarande förslaget, skulle det verkligen förefalla i högsta grad besynnerligt, om kammaren nu intoge en motsatt ställning i frågan.

Jag nödgas alltså yrka bifall till det nu föreliggande förslaget om ändring af 6 § regeringsformen.

Herr *Lind* instämde med herr *Ljungman*.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet von Krusenstjerna: Det förhåller sig såsom den siste talaren yttrade, eller att frågan om det förevarande nya statsdepartementet tillkommit just på denna kammares initiativ. En af de förnämsta anledningarna, hvarför regeringen vid 1885 års riksdag framlade detta grundlagsförslag, var att tillmötesgå den ej mindre inom representationen och särskildt denna kammare, än äfven af lärens hushållningssällskap och andra representanter för jordbruk och näringar allt allmännare uttalad önskan, att jordbruk, handel och industri måtte inom Konungens råd erhålla en målsman med särskildt åliggande att bevaka näringarnes intresse.

För närvarande är det civilministern, som är jordbrukets målsman. Men som kammaren torde veta, är det en stor del andra viktiga grupper af ärenden, som tillhöra civilministerns handläggning, såsom alla frågor rörande landtregeringen, hvilka synnerligt ökats, besvärsmål angående kommunalförfattningarnes tillämpning äfvensom en hel mängd viktiga kamerala mål af ganska invecklad beskaffenhet. Handhafvandet af dessa olika grupper ärenden torde i regeln kräfva redan på förhand inhemtade embetsmannakunskaper hos departementschefen. För att åter vara jordbrukets och näringarnes målsman behöfves detta i viss mån mindre; men af dess större vikt är, att han eger grundlig kännedom om näringslivets förhållanden och derpå fotade insigter om hvad som kan bidra till landets materiella utveckling och förkofran. De båda hufvudgrupper af ärenden, som sortera under civildepartementet betinga således helt olika förutsättningar hos departementets chef — förutsättningar, som visserligen hafva funnits förenade hos en och samma person; men som sådana fall hafva varit sällsynta undantagsfall, och jag nogsamt vet att ett sådant undantagsfall nu icke föreligger, har jag varit den förste att vilja under-

*Hvildande grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

*Hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

stödja gjorda framställningar om skapandet af en institution, som egde att bevaka jordbrukets och industriens intressen och föra deras talan. Yrkandet derom är, såsom den andre talaren i ordningen påpekat, lika gammalt som vårt nu varande representationsskick; det stod redan på programmet hos det parti inom riksdagen, som bildades år 1867. Sedan dess hafva riksdag efter riksdag motioner väckts i ämnet. Vid riksdagen 1874 beslöts af båda kamrarne inrättandet af ett särskildt departement för jordbruk, industri och handelsärenden, ehuru beslutet då icke ledde till någon påföljd, och vid 1884 års riksmöte antogs af denna kammare med öfvervägande majoritet ett förslag till inrättande af ett sådant departement för jordbruk och näringar, fastän äfven då utan påföljd på grund af olika meningar hos kamrarne. Se vi på förhållanden i andra länder, skola vi finna, hurusom äfven der anspråk på inrättande af ett departement sådant som det, hvarom nu är fråga, gjort sig gällande, och detta med framgång. I de större länderna har man i allmänhet ett särskildt departement för landbruket och ett för handel och industri, under det man i andra, såsom Italien, Ungern, Spanien, Belgien, Schweiz m. fl., nöjt sig med ett gemensamt departement för sagde intressen.

Såsom ett ytterligare skäl för framläggandet af ifrågavarande förslag vill jag äfven påpeka nödvändigheten af en lindring i de nuvarande departementens arbeten och åvägabringandet af en i viss mån ändrad arbetsfördelning. Vår departementala förvaltning är ordnad i hufvudsak på samma sätt nu som för femtio år sedan, statsdepartementens antal är fortfarande detsamma sådant det bestämdes 1840, och detta ehuru göromålen ofantligt vuxit icke blott derigenom att på grund af ökad folkmängd, mera utvecklade ekonomiska förhållanden redan förut befintliga slag af ärenden inkomma i större antal, utan hela förvaltningsgrenar hafva tillkommit, som antingen icke ens funnos 1840 eller som då gäfvö regeringen endast helt litet att göra, men nu kräfva väsentligen mera arbete. Jag erinrar endast om jernvägarne, om telegraf- och telefonväsendet, om den utveckling kommunikationerna i alla afseenden vunnit, om folkskoleväsendet, om vår nu gällande kommunallagstiftning. Det har försökts många sätt att åstadkomma lindring i statsdepartementens arbete. Regeringen föreslog i sådant syfte förut en regeringsrätt och så 1856 samt 1868 inrättandet af ett nytt departement. Båda förslagen blefvo visserligen förkastade, men konstitutionsutskottet år 1868 erkände dock den »tvingande nödvändigheten att snart vidtaga tjenliga mått och steg, på det att icke departementscheferna, nedtyngde af den mängd detaljfrågor, som i växande grad tager deras tid och krafter i anspråk, skola sättas ur stånd att egna de större samhällsviktiga frågorna den omsorg och tankekraft som vederbör». Tjugo år hafva sedan dess förflutit, och förhållandena äro sannerligen icke bättre nu än då. Att tala om mer eller mindre viktiga frågor, då det gäller enskildas intressen är för öfrigt icke riktigt, ty äfven om värdet af det, hvarom tvisten i ett mål rör sig, kan synas obetydligt, kan dock tvisten vara af stor vikt för den fattige klaganden, och under sådana för-

hållanden är naturligtvis departementschefen pliktig att åt hvarje ärende, der annans rätt är i fråga, egna lika uppmärksamhet. Men skall detta ske, måste med den ökning i målens antal, som, enligt hvad jag förut nämnt, ständigt pågår, deraf blifva en följd att departementschefen hindras från att så som sig bör taga initiativ i större organisationsfrågor. En förändring i sakernas skick är därför redan nu af största behof påkalladt, och — jag anser mitt uttalande i detta fall kunna tillerkännas vitsord — inom några år en absolut nödvändighet. Det sätt att lösa frågan, hvilket nu föreslagits och som afser jemväl att minska de konsultativa statsrådets antal till två, öfverensstämmet för öfrigt med den organisation i förevarande fall, som kammaren vid 1884 års riksdag för sin del beslöt. De anmärkningar mot förslaget, hvilka vid detta tillfälle framkommit, synas hufvudsakligen koncentrera sig i betänkligheter mot berörda minskning. Den förste talaren erinrade i detta hänseende, att då 1868 års riksdag förehade frågan om inrättande af ett nytt departement, ämnade man icke vidtaga en dylik inskränkning. »och», sade han derefter, »sedan dess har statsministersemetet tillkommit, hvarigenom möjligheten för alla tre konsultativa statsråden att taga del i ärendena på samma sätt, som hittills, blifvit mindre». Häremot vill jag påpeka, att efter statsministersemetets inrättande har denna fråga varit före i kammaren utan att kammaren vid berörda omständighet fäst afseende. Om man vill fästa sig uteslutande vid vigten af att i Konungens råd hafva största möjliga tillgång på sakkunskap och arbetskrafter, är det naturligtvis önskligt, att de konsultativa statsrådets antal ökas i stället för att minskas, men, som kammaren nog vet, finnas det härvidlag andra viktiga skäl att taga i betraktande, hvilka öfverallt ledt derhän, att konseljerna icke räkna många ledamöter. Vid uppgörande af nu föreliggande förslag har regeringen sökt att så mycket som möjligt hålla sig inom ramen för det bestående, och har regeringen äfven därför icke velat öka statsrådets antal öfver tio. Man har trots sig böra bibehålla det nuvarande antalet oförändradt icke blott för att undvika större utgifter utan äfven emedan det nya departementet skulle möjliggöra en minskning i de konsultativa statsrådets antal derigenom, att de departementschefer, hvilka till följd af samma departements inrättande erhöle lindring i sitt arbete — d. v. s. särskildt civilministern och ecklesiastikministern — då kunde lika med hvad lär hafva varit fallet ända tills 1860-talet, innan göromålen så väsentligt ökats, mera än nu deltaga i beredningens arbeten, i det de finge tid att der öfvervara icke blott sina egne ärenden och viktigare organisationsförslag, hvad de ju alltid måst göra, utan äfven besvärsmål från andra departement. Ihäggommas bör ock, att justitieministern, hvilken på grund af sin föregående embetsmannautbildning måste vara fullt kompetent att fullgöra ett konsultativt statsråds funktioner, allt fortfarande torde komma att, såsom hittills varit fallet, träget deltaga i beredningens arbeten. Det har nämnts, att den nödiga arbetslindringen kunde åstadkommas jemväl genom en annan fördelning af ärendena departementen

Hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

*Hvitande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

emellan, och man har i sådant afseende ifrågasatt bland annat att öfverlemna konsulatgöromålen till utrikesdepartementet. Detta är en gammal tanke men hinder mot densammnas genomförande förefinnas emellertid i de unionella förhållandena. Som bekant handläggas nemligen ifrågavarande ärenden i Norge af departementet för det inre, och vårt utrikesdepartement behöfver såsom motvigt mot uttalanden från det norska departementet en annan myndighet än en byrå inom departementet sjelft.

Ett tredje skäl till framläggande af ifrågavarande förslag har varit nödvändigheten af en lösning på den sedan länge sväfvande, af riksdagen sjelf väckta frågan om kommerskollegii indragning. Riksdagen har, som bekant, anhållit, att kollegiet måtte indragas och att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande huruvida i kollegiets ställe skulle inrättas en styrelse med beslutande chef, eller om kollegiet kunde afvecklas, så att dess göromål öfverlemnades till andra redan existerande embetsverk eller om kollegiet borde inrangeras i ett statsdepartement i form af en eller flera byråer inom departementet. Kongl. Maj:t försökte 1875 med en »styrelse för handel och näringar», men förslaget härom förkastades af Riksdagen. Under tidernas lopp har regeringen sökt att så mycket som möjligt afveckla kollegiet, men det återstår alltid en hufvudstomme, som ej kan tilldelas någon redan befintlig central myndighet. Återstår då att låta kollegiets funktioner fullgöras af byråer inom ett statsdepartement och det är denna lösning det nu framlagda förslaget afser att åstadkomma. Men härför fordras oundgängligen inrättandet af ett nytt departement, ty att låta denna inrangering förläggas till civildepartementet — jag syftar här på ett uttalande från ölandsbanken — är med den massa göromål, hvaraf sistnämnda departement för närvarande betungas, verkligen icke möjligt. Faller nu förslaget, måste man väl åter försöka med en styrelse. Det går nemligen icke an att längre låta frågan om kommerskollegium vara sväfvande. Man handlar orätt mot kollegiet i att på detta sätt under nära tjugo års tid låta detta embetsverk »hvarken lefva eller dö», under det att man af dess tjänstemän fordrar samma prestationer som af personer, hvilkas löner reglerats. Man handlar oklokt, ty af ett embetsverk, så styfmoderligt behandladt som kollegiet och hvilket är efter år hålles i en oviss ställning, kan man ej erhålla samma arbetsprodukt som af ett embetsverk, hvilket arbetar under normala förhållanden. Härmed vill jag emellertid ingalunda hafva uttalat något klander mot kollegiet; tvärtom instämmer jag i de fördelaktiga omdömena om kollegiets verksamhet, och det är mig både ett nöje och en pligt att erkänna den sakkunskap, grundlighet och arbetsamhet, kollegiet i sina utlåtanden visat, men jag kan dock icke undertrycka den uppfattning att, om kollegiet haft en annan organisation, skulle detsamma kunnat taga mera initiativ än som varit fallet. Man har klandrat det föreslagna byråsystemet, men man bör betänka, att detta system ingalunda är någon nyhet. Vi hafva fullkomligt samma organisation inom finansdepartementet i kontroll- och justeringsbyråerna, och i viss mån kan man säga, att

förhållandet är enahanda inom ecklesiastikdepartementet med dess två skolbyråer, om ock i samma grad som här föreslagits. Och de ärenden, som skulle komma att af byråcheferna afgöras, hvad är väl det för ärenden? Man har sagt, att departementschefen skulle kunna undandraga sig ansvaret för vissa kinkiga frågors afgörande genom att hänskjuta dem till byråcheferna. Men utom att jag antager, att förhållandet mellan departementschefen och byråcheferna blefve genom arbetsordningen noga utstakadt vill jag påpeka, att af civilministerns yttrande till statsrådsprotokollet framgår, att de ärenden i hvilka byråcheferna skulle få beslutanderätt, äro rena förvaltningsbestyr såsom granskning af pass- och nationalitetshandlingar samt konsulsräkningar, äfvensom ordnandet af landtbruks-tjenstemännens arbete, bestämmande af tiden för deras resor och inspektion af landtbruksläroverken, allt sådant, att för dess afgörande icke kan behöfvas en sådan apparat, som nu är anordnad för dem vare sig i kommerskollegium eller i landtbruksakademiens förvaltningskomité. Jag nämnde landtbruksakademiens förvaltningskomité. Det är genom det nya departementets inrättande möjligt att erhålla en annan organisation af den nu befintliga öfverstyrelsen öfver de särskilda inrättningarne för landtbrukets befrämjande. Landtbruksakademien är en vetenskaplig institution och har såsom sådan viktiga ändamål att fylla, men den har derjemte genom omständigheternas magt fått åt sig öfverlemnade åtskilliga administrativa bestyr, för hvilka den icke varit ärnad, och och för hvilka dess organisation icke fullt lämpar sig; och utan att jag dermed vill utfala någon anmärkning mot det sätt, hvarpå akademien ledamöter fullgöra dessa funktioner, så kan jag icke underlåta att påpeka, att apparaten är för omständlig för de göromål, akademien har att utföra, hvartill kommer det egendomliga deri, att denna institution, med hvars medlemmars tillsättande Kongl. Maj:t icke har något att skaffa — utom hvad angår akademien direktör — skall utöfva tillsynen och inspektionen öfver statsinstitutioner och till och med tillsätta af staten aflönade tjänstemän. Nu är ifrågasatt, att i stället för landtbruksakademiens förvaltningskomité, skulle träda en direktör, ungefär med samma funktioner, som den norska landtbruksdirektören. Man har då erinrat om, att man har för litet säkerhet att få dessa ärenden med nog sakkunskap pröfvade, och man har hänvisat till, att dessa ärenden nu afgöras af en direktör, af akademien sex föredragande ledamöter, akademien sekreterare och akademien kamererare, eller summa nio personer. Jag tillåter mig hänvisa till hvad jag nyss yttrat, nemligen att jag tror, att denna apparat, i allmänhet är för de rent administrativa bestyrens handläggande allt för vidlyftig. Hvad vidare angår utredningen af viktigare landtbruket rörande frågor, så har jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet tillåtit mig antyda den uppfattningen, att i sådana fall Kongl. Maj:t fortfarande likasom hittills skall söka nödiga råd och upplysningar från landtbruksakademien.

Mot den föreslagna organisationen har anmärkts, att det vore riktigtast att till det nya departementet hörde äfven domänärenden.

*Hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag-
(Forts.)*

*Hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

Jag yttrade i mitt anförande till statsrådsprotokollet år 1884, att frågan härom torde böra bero på närmare utredning, och det finnes intet hinder för dessa ärendens förläggande dit, då, såsom äfven här blifvit framhållet, det tillkommer Kongl. Maj:t att derom bestämma. Man har vidare anmärkt mot ordnandet af det föreslagna nya departementet, att det icke är tillräckligt att hafva ett enda tekniskt biträde inom industri- och handelsbyrån. Jag har hållit före, att det icke skulle vara rätt lämpligt att der inrätta allt för många tjenster, utan att man i dylika fall skulle i mån af behof tillkalla särskilda biträden och aflöna dem med det anslag, som är afsedt för extra biträden.

Det har yttrats, att de behof, som förefinnas, skulle bättre afhjelpas genom att inom det nuvarande civildepartementet inrätta en byrå för jordbruket och fiskerinäringen, och talaren antog, att denna anordning skulle blifva billigare. Men, så vidt jag kan se, glömde talaren bort, att i sådant fall alltid någon särskild styrelse behöfs för handel och näringar, och det är tydligt, att om en särskild sådan skall upprättas, så blir denna dyrare, än en byrå i det nu föreslagna nya departementet, ty förutom de för byrån erforderliga tjänstemännen fordras i en själfständig styrelse en chef och en registrator. Dessa båda embetsmän behöfvas deremot icke, om kollegiet inrangeras som byrå i ett departement, ty då sorterar byrån under departementschefen och ärendena från allmänheten mottagas af den gemensamma registratorn.

Det har här också yttrats, att det rigtiga vore att först afgöra, huru förvaltningen borde organiseras, och sedan komma till frågan om ändring i grundlagen. Men här äro vi i en återvändsgränd. Då regeringen framlagt förslag till ordnande af kommerskollegium, har man svarat: Nej, vi skola först bestämma, huru det skall blifva med det nya departementet, och när nu Kongl. Maj:t vill organisera ett nytt departement, så svaras: Nej, vi skola först ordna förvaltningen, innan vi komma till grundlagsändringsförslagen. Samme talare ansåg, att det nya departementet skulle få för litet att göra, ty dit skulle öfverflyttas endast 476 mål från civildepartementet. Men härtill komma ju den mängd mål, som hittills handlagts af kommerskollegium och landbruksakademiens förvaltningskommité. Han yttrade äfven, att civilministern icke skulle erhålla synnerligen stor lindring i sitt arbete, ty civildepartementets göromål skulle minskas med endast omkring 100 mål; det skulle nemligen lemna från sig till det nya departementet 476 mål men själf få något öfver 300 mål från ecklesiastikdepartementet. Jag tror icke, att man härvid får döma blott efter antalet nummer i registrators diarium. Det är icke antalet nummer, som utvisar arbetsbördans tyngd, utan beskaffenheten af målen och framför allt den omständigheten, att hos en och samma departementschef skall samlas ärenden af sins emellan olika beskaffenhet.

Som jag i början af mitt anförande nämnde, afser det föreliggande förslaget uppnåendet af ett önskningsmål, som i öfver 20 år varit framstäldt af representationen och främst af denna kammare. Det vill lösa frågan just på det sätt, som denna kammare

för fyra år sedan ansåg som det rigtiga. Det erbjuder vidare en lösning af den sedan länge sväfvande frågan om kommerskollegium; och det erbjuder slutligen ett sätt att finna en annan styrelse för landtbruket än den nu existerande. Det kan naturligtvis icke falla mig in att påstå, att det organisationssätt, som är framlagdt i statsrådsprotokollet, är det bästa möjliga, utan jag är den förste att medgifva, att det tål vid att åtskilliga jemkningar, och sådana jemkningar kunna vidtagas, när kammaren har att fatta beslut angående den speciella organisationen. Men det är så, att, om man skall förkasta hvarje förslag, som icke är det bästa möjliga och icke uppfyller alla anspråk, om man icke vill underordna sina egna enskilda tycken under det stora hela, så kommer man aldrig till målet. Äfven här gäller den satsen: Det bästa är det godas fiende. Hvad jag vågar påstå, är att förslaget är praktiskt genomförbart och billigare än något annat sätt att lösa frågan.

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

Herr friherre Bonde: Herr talman! Mine herrar! Jag har icke begärt ordet denna gång för att söka bemöta den ärade talaren på upsalabänken, då jag i sanning icke vågar mig så långt ut på det statsrättsliga djupet och för öfrigt det mesta af hvad han yttrade blifvit af herr statsrådet och chefen för civildepartementet vederlagdt. Orsaken till att jag begärt ordet, är, att den ärade talaren i anledning af mitt yttrande, att saken fått en grundlig utredning påstod, att utredningen icke var grundlig därför, att den var lång. Det kan visserligen vara sant, att saken icke fått sin grundliga utredning, såsom vanligtvis genom någon komité, men den har dock varit föremål för kamrarnes och konstitutionsutskottets behandling många gånger, och jag tycker, att i utskottsutlåtanden och kamrarnes protokoll saken är ganska grundligt behandlad. Jag har gått igenom dessa handlingar för att sätta mig in i frågan och se hvad de förnämste talarne vid olika tillfällen yttrat, och jag har dervid fäst mig vid de ord, som yttrades år 1884 af en representant på ölandsbänken, hvars ord väga tungt i kammaren. Han yttrade nemligen då: »Jag vill blott protestera mot den siste ärade talarens påstående, att det icke finnes ett enda skäl anfördt för behöfligheten af en jordbruksminister. Jag föreställer mig, att jordbruket och näringarne äro fullt så viktiga som 4:de och 5:te eller till och med 2:dra och 3:dje hufvudtitlarne. Jag tror, att saken talar för sig sjelf, och hoppas, att den dagen icke skall vara långt aflägsen, då motionärens förslag vinner framgång. Jag tager mig således friheten att yrka bifall till reservationen.» Det var mot utskottets förslag afgifven en reservation, som afsåg bifall till motionärens förslag.

Jag vill icke längre uppehålla tiden, utan ber endast att få instämna med hvad representanten för Öland yttrade år 1884; och då denne nu icke framställt något yrkande, utan endast sagt sig hysa betänkligheter mot den föreslagna organisationen, så hoppas jag, att han vidblifver sin förut i ämnet uttalade mening.

Herr Danielson: Jag vill fästa uppmärksamheten på, att jag icke klandrat, att vi nu hafva denna fråga före, utan endast

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

uttalat vissa betänkligheter och erinringar mot förslaget, såsom det nu föreligger, hvilka torde kunna vara af vigt för den händelse, att frågan nu faller. Jag erkänner upprigtigt, hvad jag sade vid frågans behandling år 1884, hvilket nu blifvit återgifvet af en talare på södermanlandsbänken. Men herrarne torde besinna, att, innan man besluter sig för en sådan omfattande förändring, man bör göra klart för sig, om man vinner någonting och hvad man vinner. Hade den nu föreslagna fördelningen af ärendena varit ifrågasatt 1884, så är jag öfvertygad, att kammaren då icke kunnat godkänna ett sådant förslag. Detta är nemligen vida mindre än vi tänkte oss; vi hafva frågat om en sak, men fått svar om en helt annan. Herrarne torde väl sjelfva kunna se, att man icke kan vinna något genom att få denna byrå, bestående af en direktör, en kanslisekreterare, ett par amanuenser, och ett par vaktmästare. Jag hyser verkligen starka betänkligheter, att jordbruket genom denna inrättningen icke gör någon vinst, och under sådana förhållanden kan ingen hjälpa, att vi, oaktadt frågan varit före så många gånger förut, få se tiden an, ty om den förhoppning, vi haft om frågans lösning, svikes, så är det väl gifvet, att vi måste ordna den på annat sätt.

Hvad angår herr statsrådets och chefens för civildepartementet yttrande att det icke kan låta sig göra att inom ett af de nuvarande departementen inrätta en särskild byrå för dessa ärenden, så angaf herr statsrådet inga synerligen starka skäl för detta påstående. Men om det icke skulle låta sig göra, oaktadt god vilja, så återstår i alla fall den utvägen att få ett par afdelningar derför i domänstyrelsen. Alla önska vi att få saken väl ordnad, men frågan är nu, om den blir det genom Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag. Detta böra vi nu undersöka; och jag för min del har funnit det synnerligen betecknande, att då Kongl. Maj:t under sjetten hufvudtiteln, der det talas om fördelningen af dessa ärenden och deras handläggning på icke mindre än 8 sidor uppehållit sig vid handeln och industrien, Kongl. Maj:t deremot affärdat landtbruket på $\frac{1}{2}$ sida. Detta är någonting särdeles betecknande för förslagens beskaffenhet beträffande jordbruket, och jag skulle verkligen önska veta, om vi vinna någonting dermed. Jag hyser den största farhåga, att så ej kommer att ske.

Jag vill tillägga, att då jag har att välja mellan att rösta för bifall och afslag, så kan jag, med tanke på att denna organisation, sådan den är uppställd i sjetten hufvudtiteln, icke kan medföra någon verklig nytta, icke annat än rösta för afslag och se tiden an. Ty få vi icke detta departement sådant vi begärt det, få vi icke en chef för detsamma, sådan vi önska och med de egenskaper, som äro nödvändiga, hvad hafva vi då vunnit med det nya departementet? Ett annat skäl för afslag ligger jämväl deruti, att det nya departementet skulle arbeta efter helt andra grunder än de gamla. I dessa finnes det nemligen icke några sådana direktörer, som äro föreslagna i det nya. Antingen skulle således det nya departementet blifva någonting alldeles ovanligt i statsförvaltningen eller också skulle de nuvarande departementen ordnas i likhet

med det nya. Äfven detta är en sak, som tål att tänka på. Man har således, synes mig, fullt skäl att yttra sig emot förslaget, och för min del vill jag härmed hafva fredat mig från besyrringen att hafva frångått hvad jag yttrade i ämnet vid 1884 års riksdag. Hade vi fått de fordringar beaktade, hvilka år 1884 uttalades, så är det säkert, att äfven jag skulle lika varmt nu som då hafva förordat saken, men då så ej är förhållandet, har jag trott mig vara berättigad att nu motsätta mig förslaget.

Vidare nämnde herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att man icke gjort klart för sig, att, om saken skulle ordnas på det sätt jag antydt det, i allt fall behöfdes en styrelse för handel och näringar. Jag trodde, att man skulle kunna låta detta så mycket omtalade kommerskollegium tills vidare fortfara ännu några år, tills man försökt att ordna saken på antydt sätt. Kunde man endast få de uppdrag, som röra handeln och en del konsulatsärenden, öfverflyttade på utrikesdepartementet, så tror jag, att vi kunde bibehålla den uppfattningen, att kommerskollegium kunde omorganiseras.

Det finnes äfven en ytterligare utväg att ordna saken. Regeringen har sjelf uttalat den åsigten, ehuru för flera år sedan, att man kunde sammanslå land- och sjöförsvarsdepartementet och sålunda bereda en möjlighet att genomföra reformen, utan att öka antalet departement.

Jag har endast velat säga detta för att freda mig från den uppfattningen, att jag nu skulle hysa andra åsikter i frågan än den jag vid 1884 års riksdag uttalat.

Herr vice talmannen Sven Nilsson: Min helsa tillåter mig icke att säga många ord i frågan, men jag kan icke underlåta att uttala min mening i densamma. Till en början ber jag att få uttala ett beklagande öfver, att min vän på ölandsbanken skilt sig från mig i denna fråga, hvilken han och jag så många år hand i hand försökt bära fram, och hvilken vi båda ansett som en lifsfråga för jordbruket och de öfriga näringarne. Han har äfven nu motiverat sin nya ställning, men jag kan icke rätt fatta de skäl han anfört därför eller taga dem för goda. Om han — när förslaget antogs till hvilande — fått veta, säger han, att det nya departementet skulle organiseras på sådant sätt nu föreslagits, så skulle han icke då kunnat vara med om att antaga detsamma. Helt naturligt är det att nu i fråga varande departement lika som de öfriga behöfver sin organisation af underordnade embetsverk. Detta torde varit klart, äfven då förslaget antogs förra gången. Kammaren vet, att herr Danielson sitter som ledamot i statsutskottet, der den sjetta hufvudtiteln behandlas och der organisationsförslaget äfven skulle granskas, och jag hade föreställt mig, att vi der skulle kunnat ordna organisationsfrågan på ett sätt, att man skulle kunnat vara belåtna dermed. Jag föreställer mig också, att regeringen icke skulle hafva något emot att den ordnades så, att den blefve tillfredsställande för Riksdagen.

Här är ju för närvarande i sjelfva verket icke fråga om något

*Heilande grundlags-
ändrings-
förslag.*
(Forts.)

annat än att få en målsman för jordbruket och andra näringar. Och hur man än resonnerar, så är det ådagalagdt, att på det sättet, som jordbruket och näringarne i öfrigt nu behandlas inom regeringens, är det rent omöjligt, att dessa näringar kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. Detta har ju framhållits äfven från statsrådsbänken, att det icke är möjligt för civilministern att, på samma gång han handlägger ett mycket stort antal andra till sitt departement hörande ärenden, äfven på ett tillfredsställande sätt sköta dessa viktiga angelägenheter som röra hela vårt näringslif. Är det då klokt handladt af oss jordbrukare och näringsidkare att afslå ett sådant förslag som det nu föreliggande, hvilket afhjelper bristerna i det nuvarande tillståndet utan någon nämnvärdt ökad kostnad för statsverket? Jag kan för öfrigt icke föreställa mig annat än, att den nu föreliggande frågan kan i och för sig sjelf afgöras utan afseende på huru organisationen för departementet komme att ordnas. Skulle man finna brister, vare sig i grundlagen eller i organisationen, hvilket man alltid kan förutsätta, så ligger det ju i Riksdagens magt att afhjelpa sådana brister, och de kunna afhjelpas, om man blott upprigtigt vill saken.

Jag kan icke föreställa mig, att vi, om vi nu afslå förslaget, på mycket lång tid kunna komma i den ställningen, hvori vi för närvarande stå, att kunna få jordbrukets och näringarnes intressen tillgodosedda inom Konungens råd. Om så sker, må de derfor bära ansvaret, hvilka nu arbeta för frågans fall. Man har sagt, att, då det är säkert, att Första Kammaren kommer att afslå förslaget, det icke vore skäl, att Andra Kammaren antoge detsamma. Men för min del kan jag ej vara med om, att Andra Kammaren begär det stora felet att afslå ett förslag, för hvilket den så länge arbetat, och för hvilket hela landet har ett mycket stort intresse, derfore att Första Kammaren möjligen ej antager detsamma. Detta är ej något skäl.

Herr Danielson yttrade äfven några ord, öfver hvilka jag blef mycket förundrad, nemligen att kommerskollegium skulle kunna få lefva ännu någon tid. Ja, äfven dervidlag hafva vi i denna kammare med herr Danielsons starka understöd i vår sträfvan arbetat att få bort kommerskollegium såsom en institution, hvilken icke är tidsenlig. Jag kan dock icke tro, att herr Danielson motsätter sig detta förslag derför, att han önskar bibehålla kommerskollegium och landbruksakademiens förvaltningskomité, ty båda dessa institutioner hafva alltid af denna kammare, äfven af herr Danielson, ansetts otidsenliga.

Jag kan icke förstå, hvad svenska folket skall tänka om en kammare, som så energiskt som Andra Kammaren under en lång följd af år har arbetat för att få igenom det förslag, som nu föreligger, men som, just då förslaget är färdigt, då man kan nå det mål, för hvars vinnande man så länge arbetat, är färdig att afslå frågan. Nog kommer man att förundra sig öfver hvilken orsaken härtill varit. Jag för min del kan icke annat än på det varmaste förorda förslaget och anhåller derfor om kammarens bifall till detsamma.

Herr Rydin: Jag beklagar, att jag icke är lika varmt som den näst föregående talaren öfvertygad om nyttan af det föreliggande förslaget. Vore jag det, så skulle jag icke tveka att lika varmt som han förorda detsamma.

Det har med synnerlig styrka framhållits, att det är denna kammare, som har begärt en så beskaffad grundlagsändring som den nu föreslagna. Men man har ju äfven att taga i betraktande sjelfva frågans dimensioner, och det är i det afseendet som regeringen bort framlägga en utredning för Riksdagen, men icke gjort. Regeringen har icke visat, huruledes en behöffig, sedan år 1868 på dagordningen stående ändring i ärendenas fördelning mellan departementen i allmänhet skall kunna ske; den har icke visat, huruvida icke vissa ärenden skulle kunna öfverflyttas från det ena eller andra departementet till ett annat, för att större lättnad i arbetet derigenom skulle beredas. Den har med ett ord sett frågan blott från den synpunkten, att kammaren önskade ett departement för jordbruk och näringar, och jag frågar, om icke Andra Kammaren, då den väl fått sin önskan uppfylld, men på ett alldeles otillfredsställande sätt, gjorde klokt att afslå förslaget, då otvifvelaktigt åtskilliga ytterligare förändringar skulle framkallas, ifall man toge saken i allvarligare öfvervägande och vidsträcktare omsigt, hvilket tillhör regeringen, men hvilket icke har skett, enär regeringen har uteslutande fäst sig vid Andra Kammarens hemställan. Vidare har yttrats af chefen för civildepartementet, att, när regeringen föreslagit en grundlagsändring i ämnet, har man afslagit den, emedan man önskat en omorganisation af kommerskollegium, och att, då en sådan föreslagits af regeringen, den ej vunnit Riksdagens bifall. Jag tror ej, att det är mer än en enda gång som en omorganisation af kommerskollegium varit af regeringen ifrågasatt, och det är så länge sedan som år 1875. Sedan har för ärendets utredning en komité varit tillsatt, hvilken år 1884 afgaf sitt utlåtande och deri förklarades uttryckligen som ett oeftergifligt vilkor för inrättande af ett departement för jordbruk, handel och näringar, att departementschefen skulle ega beslutanderätt. Denna rätt har i den föreslagna organisationen fräntagits departementschefen, och i följd deraf har komiténs förslag förlorat sin betydelse i afseende på förslaget, sådant det nu föreligger. Den nyssnämnda komitén har äfven framlagt ett förslag till organisation af kommerskollegium och inrättande af en styrelse för handel och näringar. Hvarför har icke regeringen framlagt detta förslag? Om så skett, hade man haft utsigt att kunna få, jemte en styrelse för handel och näringar, en styrelse jemväl för jordbruket.

Slutligen her jag att med afseende på herr civilministerns yttrande i afseende på ärendenas fördelning mellan civil- och ecklesiastikdepartementen få nämna, att det beror på ärendenas beskaffenhet, huruvida de äro betungande eller icke. De ärenden, som skulle öfverflyttas från ecklesiastikdepartementet till civildepartementet, äro af den beskaffenhet, att det t. ex. i England finnes särskilda departement för dylika ärenden, nemligen ett departement för fattigvårdsärenden och ett annat för ärenden, som hufvudsak-

*Hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

*Hvildande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

ligen afse helsovården. Dessa äro också viktiga, och deras utredning och handläggning fordra verkligen ganska mycket arbete och mycken omtanke.

Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande om afslag å det föreliggande förslaget.

Herr Widström: Anledningen till det förevarande förslagens framkomst har ju hufvudsakligen varit den, att få en målsman i Konungens råd, såsom uttrycket lyder, för jordbruk och näringar. Betänkligheterna emot förslagens antagande nu hafva grundat sig derpå, att, enligt den framlagda organisationsplanen, särskildt jordbruksnäringens intressen, icke skulle blifva på ett tillfredsställande sätt representerade. Ett andra skäl för framläggande af detta förslag har också uppgifvits vara att vinna någon lindring i mängden af göromål inom civil- och andra nuvarande departement. En dylik lindring skulle Kongl. Maj:t tilläfväntas kunna bereda genom meddelande af föreskrifter om ärendenas fördelning emellan departementen, hvartill Konungen eger rätt enligt regeringsformen. Men jag hemställer, om man verkligen kan vinna någon lindring för departementen i dess göromål genom att inom deras omedelbara verksamhetsföreläggande den stora mängd mål och ärenden, som nu behandlas af kommerskollegium och landbruksakademiens förvaltningsutskott? Man har därför också föreslagit den åtgärden att, i stället för att såsom nu alla ärenden som tillhöra ett departement, föredragas inför Konungen i statsrådet såsom regeringsärenden, öfverlemnas åt byrå- och åt departementschefen att afgöra vissa frågor. Detta tror jag kunna medföra stora vådor. I det protokoll, som bifogades Kongl. Maj:ts proposition till 1885 års riksdag, förklarade också statsrådet, att det, för vidtagande af en sådan åtgärd, vore nödigt att vinna ändring i 7 § regeringsformen. Såsom redan blifvit påpekadt, blef den ifrågasatta förändringen i sådant syfte af Riksdagen afslagen, och en dylik utsträckt rätt i fråga om regeringsärendenas behandling är följaktligen icke enligt regeringsformen Kongl. Maj:t medgifven. Man har också under denna diskussion åberopat, hvad som jemväl återfinnes i det statsrådsprotokoll, som bifogades Kongl. Maj:ts proposition vid 1885 års riksdag, att en del ärenden redan förut plägat öfverlemnas åt departementschefen till afgörande, i hvilket afseende likväl statsrådet då ansåg att det erfordrades stöd i grundlag för att i vidsträcktare mån kunna tillämpa detta förfaringsätt. Då konstitutionsutskottet vid den tiden förehade frågan, förklarade utskottet på åtskilliga, såsom mig synes, mindre tillfredsställande skäl, att en dylik grundlagsförändring ej vore nödvändig, emedan Kongl. Maj:t redan förut hade en sådan rätt, och jag föreställer mig, att detta utskottets uttalande nu föranledt Kongl. Maj:t till antagande, att han utan uttryckligt grundlagsstadgande jemväl egde rätt att sålunda delegera någon del af sin beslutanderätt i regeringsärenden till departements- eller byråchefer, på sätt uti det framlagda organisationsförslaget skett. För min del anser jag det vara af största vikt för vårt konstitutionella

lif, att fasthålla, att Kongl. Maj:t icke utan uttryckligt stadgande må anses ega denna rätt. I annat fall förryckes i min tanke statsdepartementschefens egenskap af att vara en sådan tjänsteman, som endast har att bereda och föredraga regeringsärendena inför Kongl. Maj:t, och han och hans departement blifver i stället delvis en administrativ eller förvaltande myndighet. Dessa vådor anfördes också under den ganska vidlyftiga diskussion i frågan, som vid 1885 års riksdag egde rum i denna kammare, hvilken diskussion icke, såsom en talare nu uppgifvit, var obetydlig, utan ganska grundlig. Dervid framhölls särskildt den konstitutionella sidan af saken, på hvilken jag äfven nu för min del velat fästa uppmärksamhet, då den förut under debatten ej blifvit synnerligen beaktad. För egen del instämmer jag äfven i betänkligheterna hos dem, som anse det olämpligt, att efter det ifrågavarande departementets inrättande endast två konsultativa statsråd skulle finnas i Konungens råd. För ärendenas noggranna pröfning tror jag det vara af största vikt, att det nuvarande antalet konsultativa statsråd ej inskränkes.

Man har här velat framställa frågan om sjelfva organisationen såsom en så beskaffad fråga, att den mycket lätt skulle kunna ordnas sedermera, efter det beslut blifvit fattadt om inrättande af det föreslagna departementet, såsom om Riksdagen hade i sin magt att härom sedermera besluta. Jag vill dock fästa uppmärksamhet på, att Riksdagen derutinnan icke kan utöfva annat inflytande än vid beviljande af anslag till den nya organisationen. Och har Riksdagen en gång meddelat sitt bifall till förslaget, med den här framlagda organisationsplanen, befarar jag, att statsutskottet icke har annat att göra än att äfven föreslå Riksdagen beviljande af de i samma organisationsplan föreslagna löner.

Således dels derfor att, såsom jag tror, det föreslagna departementet, organiseradt på det sätt, som Kongl. Maj:t här föreslagit, icke skulle komma att motsvara hvad Riksdagen afsett, då den i allmänna ordalag uttalat sig om önskvärdheten af ett departements inrättande för jordbruk, industri och handel, och dels äfven derfor att i min tanke den uppfattning af Konungens grundlagsenliga rätt, som ligger till grund för förslaget om vissa ärendens öfverlemnande till afgörande åt departements- eller byråchef, är stridande emot regeringsformen, yrkar jag afslag å det hvilande grundlagsändringsförslaget.

Herr Lasse Jönsson: Som underrättelse ingått, att frågan redan är genom Första Kammarens beslut fallen, så skall jag inskränka mig till att endast nämna några få ord. Jag hade äran att vara ledamot af konstitutionsutskottet vid 1885 års riksdag, då denna fråga inom utskottet behandlades, och jag skulle kunna lemna en del upplysningar om de öfverläggningar, som der fördes i frågan vid den tiden. Man ansåg då alldeles nödvändigt, att något åtgjordes i anledning af de ofta upprepade skarpa uttalandena inom Riksdagen om behovet af att dels inskränka de många göromålen inom civildepartementet, dels inom Konungens råd få en

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.*
(Forts.)

speciel förespråkare för jordbruk, industri och handel. Nu är väl, såsom sagdt, frågan för denna gången fallen. Men jag skulle mycket beklaga, om äfven denna kammare genom sitt beslut dertill lemnade sitt godkännande. När en så vigtig fråga som denna förekommer, så anser man nästan alltid, att kammaren ej bör antaga ett förslag, som väckts af enskild motionär, utan att den bör framläggas genom en kongl. proposition. Om nu båda kamrarna afslå det föreliggande förslaget, huru skall väl regeringen då hafva någon ledning för framläggande af ett nytt förslag? Ur diskussionen i frågan tror jag icke är mycket att hemta i detta afseende. Herr Danielson ville, såvidt jag rätt fattade honom, att en särskild byrå skulle inrättas för jordbruks- och fiskeri-näringsens behof. Men huru skall regeringen kunna framkomma med ett dylikt förslag utan annat motiv än herr Danielsons antydan? Men om denna kammare lemnar sitt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, så är dermed en uppmaning gifven regeringen att framkomma med ett förnyadt förslag till frågans lösning.

Jag yrkar bifall till det hvilande förslaget.

Herrar *Truedsson, Andersson* i Hasselbol och *Wikstén* instämde i detta yttrande.

Herr Pålsson: Jag skall bedja att få göra ett helt kort inlägg i behandlingen af denna fråga. Nästan alla de talare, som uppträdt i frågan, hafva varit öfverens derom, att denna fråga vore af mycken vigt. Jag är också för min del af samma åsigt, och det är därför jag ber att få yttra några få ord med anledning af densamma. Frågan är icke ny. Den har, såsom redan är nämndt, varit på tal omkring 20 år. Upprättande af det ifrågavarande departementet har under hela denna tid stått såsom ett önskningsmål för Andra Kammaren, och vi hafva nu ändtligen kommit derhän, att vi hafva att fatta definitivt beslut om, huruvida vi skola nu utan vidare afslå det hvilande grundlagsändringsförslaget eller bifalla detsamma. Af de anmärkningar, som nu blifvit gjorda emot förslaget, har jag icke funnit någon af den betydelse, att den kunnat rubba min öfvertygelse, att det föreliggande förslaget bör af kammaren antagas. Om förslaget icke antages, vet man ej, huru länge det kan dröja, innan ett nytt förslag framkommer, och lika litet kan man på förhand veta, om detta förslag blir bättre än det nu föreliggande. Att ett särskildt departementet är behöfligt för handläggning af frågor rörande landtbruk, industri och handel, derom synas meningarna icke vara delade, och jag tror att förslaget, sådant det föreligger, kan utan betänklighet antagas. Som emellertid frågan redan är fallen till följd af Första Kammarens beslut, så vill jag icke längre upptaga kammarens tid utan inskränker mig till att yrka bifall till det föreliggande förslaget.

Herr Danielson: Jag ber om ursäkt för att jag å nyo tager till ordet, men det sker med anledning af herr vice talmannens anförande, som han rigtade särskildt mot mig och deri han med

ett visst allvar frågade mig, hvad svenska folket skulle tänka, om vi nu åter afsloge denna framställning. Jag tror det svenska folket då skall tänka såsom det bör tänka, nemligen att vi här hafva att pröfva saken klokt och förståndigt, såsom hvar sak bör pröfvas, samt att, ehuru vi förut önskat antaga detta förslag, vi dock nu funnit, hvarom vi också böra upplysa svenska folket, att förslaget icke innebär hvad vi förut trott oss dermed vinna. Jag vill äfven säga herr vice talmannen, att jag lika mycket som han ifrar för att få en målsman inom regeringen för jordbruket, handeln och öfriga näringar, men att jag icke anser, att detta vinnes genom antagande af föreliggande förslag. Härom böra vi, som sagdt är upplysa svenska folket, derest det blir fråga om något sådant. Ty vi böra väl icke antaga ett förslag, som icke innebär den äsyftade förbättringen.

Herr vice talmannen sade, att om vi nu endast antaga grundlagsförändringen, kunde sedan frågan om organisationen lätt hjelpas. Ja, det är nog sant, att herr vice talmannen har mycket att säga, men i detta fall tror jag dock han lofvade för mycket. Hade vi varit så försigtiga, att vi, då detta förslag sist antogs, jemväl beslutat förändring af 6 § regeringsformen, hvari det heter, att den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämes af konungen, då skulle jag kunnat instämma i herr vice talmannens yttrande, men nu är det omöjligt att taga det föreslagna steget. Hvad vi inom statsutskottet kunna göra gäller helt enkelt penningeanslagets beviljande, och det är i detta fall ganska litet att hålla sig till. Det är endast detta jag velat säga.

Herr Liss Ol. Larsson: Jag har begärt ordet endast därför, att jag hört flere talare med styrka framhålla, att Riksdagen icke kan annat än antaga föreliggande förslag, i hvars syfte Riksdagen flera gånger förut uttalat sig. Nu betyder det just ingenting, hvad denna kammare beslutar, då frågan redan fallit genom Första Kammarens beslut, och om denna kammare nu antager förslaget, skulle det sålunda endast innebära en opinionsyttring till förmån för en sådan grundlagsförändring. Om denna endast innebure, att vi ville hafva en sådan ändring i grundlagen, som här föreligger, skulle jag äfven kunna vara med derom, då jag för min del önskar en sådan förändring i regeringsformen, men en nu uttalad opinionsyttring skulle ju äfven innebära, att vi godkänna de i statsverkspropositionen framlagda grunder för denna förändring, och detta kan jag för min del icke göra. Nu kan naturligtvis icke statsutskottet behandla organisationsförslaget, när grundlagsförändringen fallit genom Första Kammarens beslut, och Riksdagen får nu intet tillfälle att uttala sig om det sätt, på hvilket civilministern velat tillämpa grundlagsförändringen, hvadan ett bifall till det hvilande förslaget kan anses innebära ett godkännande af berörde ministers uttalade åsigter. Jag har velat påpeka detta, därför att det icke är första gången, som det sker, att man framkommer med ett förslag och säger, att det icke är farligt att derom skriva till Kongl. Maj:t, ty då frågan återkommer till Riksdagen, har den i sin hand

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

*Hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

att afslå Kongl. Maj:ts framställning, om Riksdagen icke anser sig kunna godkänna densamma. Men oftast är detta endast en taktik, ty, säger man, har man först begärt en utredning och förslag, på sätt i detta fall skett, så måste man sedan också definitivt antaga detsamma, äfven om man icke finner förslaget vara godt. På det sättet hafva icke så få frågor kommit fram och antagits af Riksdagen, utan att det kanske alltid varit så lyckligt. Om Kongl. Maj:ts proposition i detta ärende år 1885 varit åtföljd af den utredning, som nu föreligger i statsverkspropositionen, tror jag icke, att detta förslag af Riksdagen antagits till hvilande grundlagsenlig behandling, ty så vidt jag förstår, hade man tänkt sig en helt annan organisation och fördelning af göromålen inom departementet än nu ifrågasatts. Jag minnes mycket väl att jag år 1885 icke i kammaren opponerade mig mot detta förslag, men jag talade derom med såväl ledamöter af konstitutionsutskottet som andra, hvilka voro mycket varma för förslaget, och sade, att mig syntes som om hela frågan gått alldeles bakvänt, ty man borde då samtidigt med förslaget till förändring i regeringsformen hafva framlagt en utredning huru man ville tillämpa densamma. Men man svarade, att det får man utarbета under den tid förslaget hvilat, och sedan kan ju Riksdagen antaga eller förkasta detsamma. Nu ser man hvad påföljd detta haft. Om man 1885 haft den utredning, som nu föreligger, hade Riksdagen haft bättre tillfälle att pröfva saken än nu, och hade man då afslagit denna grundlagsförändring, hade detta icke vållat något uppehåll, ty då hade man redan 1886 kunnat framkomma med ett annat förslag till organisation, byggd på de grunder, som Riksdagen önskade, och om detta förslag förkastats, kommit igen året derpå och på sådant sätt fått frågan framåt.

Då jag nu hoppas, att regeringen, i fall förslaget faller, icke låter sig afskräckas af denna motgång, utan snarast framkommer med ett annat förslag till ett nytt departement, vill jag säga, att jag önskar, det dervid samtidigt lemnas en utredning huru regeringen tänkt sig saken genomförd, sedan grundlagsförändringen kommit till stånd. Frågan är emellertid nu fallen, och det kan därför vara öfverfödigt att göra något yrkande, men då jag år 1885 icke kunde vara med om den föreslagna förändringen, i fall nu framställda organisationsförslag då förelegat, följer deraf, att jag icke heller nu kan med min röst bidra till det hvilande förslagens antagande, i fall votering kommer att ega rum.

Herr Hörnfeldt: Jag begärde ordet egentligen därför, att jag tycker, att man väl mycket blandar i hop sjelfva grundlagsförslaget och organisationsförslaget. Alla synas vara temligen ense om att önska en ändring i grundlagen i det syfte, som föreliggande förslag innebär, eller att få ett nytt departement för landtbruket, för industrien och handeln; men man säger sig omöjligen kunna antaga denna grundlagsförändring, af det enkla skälet, att man icke vill gå in på en sådan organisation, som i statsrådsprotokollet angifves. Jag skulle vilja, att regeringen framlägger ett förslag, säger herr Danielson, enligt hvilket man kunde få ett par nya byråer i ett

departement, och en annan säger att han icke kan antaga förslaget af den och den anledningen o. s. v.; men skola vi vänta till vi först blifvit ense om organisationen och sedan besluta en grundlagsförändring, så tror jag vi icke någonsin få vår önskan uppfylld. Jag anser, att, då Riksdagen flere gånger uttalat sin önskan att få ett särskildt departement för landtbruket, industrien och handeln, det nu är på tiden att antaga det förslag, som hvilar till Riksdagens afgörande, och för att åtminstone denna kammare må visa, att den fortfarande vidhåller sin åsigt i denna sak, ber jag för min del att få yrka bifall till förslaget. Jag vet mycket väl, att detta nu icke kan leda till något resultat, sedan Första Kammaren afslagit detsamma, men det kan i alla fall gälla såsom en opinionsyttring, att denna kammare fortfarande önskar få ett särskildt jordbruks- industri- och handelsdepartement.

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

Med herr Hörnfeldt förenade sig herrar *Björkman, Thestrup, Ivar Månsson, Bruse, Stjernspets, Schöning, Nydahl, Andersson* i Baggböle och *Lundström*.

Herr vice talmannen Sven Nilsson anförde: Då jag sist yttrade mig, var det ingalunda min mening att sära herr Danielson, och jag tror icke heller någon kan säga, att mitt anförande gick i denna riktning. Jag uttalade endast ett beklagande öfver att herr Danielson, som ju har ett stort inflytande i kammaren, öfvergifvit en sak, för hvilken han förr så lifligt har kämpat. Skälen härför känner han ju bäst själf. Då jag fälde det yttrandet: »hvad skall svenska folket tänka om Andra Kammaren, i fall vi nu förkasta ett förslag, för hvilket vi så långa tider med enighet och kraft arbetat?» så vidhåller jag detta yttrande. Ty jag föreställer mig, att, då vi förra gången beslöto denna grundlagsförändring, såväl herr Danielson som vi andra, som ville saken, redan så noga granskat frågan i alla dess detaljer och funnit den så mogen, att vi kunde gifva vårt bifall dertill och således icke rusat åstad utan den ringaste eftertanke. Man har rätt att fordra af landets representanter att icke handla annorlunda.

Nu säger man, att, om vi 1885 haft den utredning, som nu föreligger, skulle vi då icke hafva antagit grundlagsförändringen, och derom skall man nu upplysa svenska folket. Men vi visste väl då, att ett organisationsförslag skulle komma, och det är ju i sin ordning, att detta förelägges Riksdagen till pröfning, ty icke lärer väl någon kunna hafva tänkt sig, att den nya departementschefen skulle ensam kunna sköta sitt departement. För öfrigt tror jag icke, att det tillkommer statsutskottet *endast* att föreslå penningars beviljande, på sätt herr Danielson antydd, ty det tillhör ju äfven statsutskottet att pröfva hvarje organisationsförslag, som framlägges, och jag föreställer mig äfven, att statsutskottet är mäktigt att pröfva det förslag, som i denna sak framlägges, och deri föreslå nödiga rättelser. Jag tror därför icke man kan säga, att vi sitta i statsutskottet endast för att bevilja penningar, utan vi äro väl der jemväl för att organisera rätt vidlyftiga saker.

Jag har ingen anledning att frångå mitt förra yrkande.

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.*
(Forts)

Herr E. W. Carlsson: Då Andra Kammaren nu synes stå färdig att förkasta det föreliggande förslaget, har äfven frågan om inrättande af ett åttonde statsdepartement fallit för denna gång, och kanske för en längre tid. Jag ber därför endast få till kammarens protokoll antecknadt, att jag inlägger en gensaga mot den åsigt, att kommerskollegium ännu någon tid skall lefva på samma sätt som hittills. Jag anser, att om icke ett särskildt departement inrättas, blir det nödvändigt att kommerskollegium ordnas på annat sätt, så att det får en mera stadig eller stabil tillvaro än det på den senaste tiden haft, samt att det sålunda kommer på ordinarie stat i stället för att stå på extra.

Rörande jordbruksnäringen skall jag lemna åt de herrar, som äro närmast intresserade för den saken, att se till, huru dithörande frågor bäst kunna ordnas, antingen genom inrättandet af en särskild byrå i civildepartementet eller genom sådana ärendens öfverflyttning till domänstyrelsen. Den saken skall icke så mycket bekymra mig, blott kommerskollegium må blifva en institution, som tillgodoser vår handel och industri på bättre sätt än hittills.

Herr Carl Ifvarsson: Denna fråga är nu genom Första Kammarens beslut redan fallen, och det torde således vara öfverflödigt att vidare yttra något i ämnet. Men med afseende på framtiden kunde det dock kanske vara skäl att yttra några ord i frågan.

Såsom det torde vara bekant för dem bland herrarne, som någon längre tid varit riksdagsmän, har det länge varit fråga om att få ett jordbruksdepartement till stånd. Men från början var också meningen, att med det nya departementets inrättande antalet förutvarande departement skulle minskas med ett. Meningen var att indraga sjöförsvarsdepartementet, öfverflytta dithörande ärenden till landtförsvarsdepartementet och inrätta ett jordbruksdepartement i stället. Genom en sådan anordning hade departementens antal icke behöft ökas, och icke heller hade antalet konsultativa statsråd behöft minskas. Nu har frågan hängt sig mest på den omständigheten, att det nya departementets inrättande skulle minska antalet konsultativa statsråd, och det är icke så mycket att undra öfver, ty det skulle naturligtvis då blifva för få konsultativa statsråd.

Jag vill därför uttala den åsigten, att, om frågan kommer igen, hvilket väl är att hoppas, det vore önskvärdt, att man då tänkte på att indraga sjöförsvarsdepartementet och bilda ett förenadt landt- och sjöförsvarsdepartement samt i stället för sjöförsvarsdepartementet föreslå inrättandet af ett jordbruksdepartement. På det sättet skulle man komma ifrån de svårigheter, som nu rest sig mot detta förslag, och således äfven hafva hopp om, att saken skulle kunna vinna framgång. För min del hoppas jag, att frågan återkommer på en sådan basis. För närvarande torde icke något vidare vara att säga i denna fråga, då den genom Första Kammarens beslut för denna gång har fallit.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden som förekommit gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till det föreliggande förslaget och dels på afslag å detsamma. Den förra af dessa propositioner fann herr talmannen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef en så lydande omröstningsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

Den, som antager det i konstitutionsutskottets memorial n:o 1 omförmälda, från 1885 års riksdag hvilande förslag till ändring af § 6 regeringsformen,

röstar Ja;

den, det ej vill,

röstar Nej;

vinner Nej, är nämnda förslag af kammaren afslaget.

Voteringen, i vanlig ordning verkställd, visade 133 ja mot 62 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut enligt ja-propositionens innehåll.

Derefter föredrogs det från 1887 års till den 2 maj inkallade riksdag hvilande förslag om ändring af 19 § riksdagsordningen.

Enligt detta förslag skulle nämnda § erhålla följande lydelse; Till ledamöter i Andra Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått tjugofem års ålder samt, enligt 14 §, ega valrätt inom den kommun eller någon af de kommuner, för hvilka de väljas.

Beträffande detta förslag anförde:

Herr Liss Ol. Larsson: I 38:de paragrafen riksdagsordningen heter det: »Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar deruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga.» Jag kan för min del icke finna, att nu föreslagna grundlagsändring är hvarken högst nödig eller nyttig, och det är därför, som jag begärt ordet för att yrka afslag å det föreliggande förslaget.

Jag får säga, att, om 19:de paragrafen riksdagsordningen nu hade den lydelse, som den skulle få genom antagandet af detta förslag, och det föreläge en motion om ändring af paragrafen i den rigtning, att den skulle få den lydelse, som den redan har, så skulle jag också med stöd af 38:de paragrafen i samma grundlag yrka afslag, ty icke heller då kunde jag anse den föreslagna ändringen vara hvarken högst nödig eller nyttig. Jag tror icke, att vi böra tumma grundlagen i annat fall, än då en ändring verkligen är af behovet påkallad. Paragrafen, sådan den nu lyder, förutsätter ordentlighet i fråga om fullgörandet af skyldigheterna till kommunen. Nu hafva några få samhällsmedlemmar visat sig oordentliga härutinnan, men icke kan väl detta utgöra tillräckligt skäl att

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.*
(Forts.)

ändra paragrafen. Om den deremot innehöll, att man icke behöfde fullgöra sina skyldigheter till kommunen för att vara valbar, så kunde det vara skäl att vidtaga ändring i densamma. Den föreskrift paragrafen nu innehåller derom, att om man flyttar från en kommun till en annan, så är man icke valbar i den nya valkretsen förr än efter en viss tid, kan väl i någon mån anses vara en olägenhet. Men icke heller den torde vara af så stor betydelse, att paragrafen därför bör ändras, ty det är väl i alla fall nödvändigt att kommunens medlemmar hinna lära känna den nyinflyttade personen, innan de kunna välja honom till riksdagsman. Visserligen händer det stundom, att en del personer till följd af meddelanden i tidningarna eller andra omständigheter på afstånd kunna framstå såsom mycket förträffliga och till och med synas liksom omstrålade af en skimrande förgyllning, men huru ofta händer det icke också, att förgyllningen helt och hållet försvinner, när man närmare får lära känna dem?

Det är icke första gången denna fråga föreligger. Särskildt vid 1872 års riksdag förelåg en dylik motion, väckt af friherre af Schmidt, hvilken motion afstyrktes af dåvarande konstitutionsutskott, och detta afstyrkande utlåtande bifölls af Första Kammaren utan någon diskussion och äfven af Andra Kammaren efter en stunds diskussion men utan votering. Motionären sökte här i kammaren försvara sitt förslag, men flere af kammarens ledamöter uppträdde deremot, hvarefter förslaget, som sagdt, föll. Ur den motivering konstitutionsutskottet då anförde för sitt afstyrkande skall jag taga mig friheten uppläsa några få rader. Utskottet yttrade bland annat: »Så länge riksdagsordningen, till upprätthållande af den grundsats, att inom representationen alltid bör finnas att tillgå en, så vidt möjligt är, fullständig kännedom om de olikartade förhållandena inom rikets särskilda delar, anser nödigt föreskrifva, att icke någon må till ledamot af Andra Kammaren väljas utom den valkrets, der han är bosatt, synes deraf naturligen följa, att den, åt hvilken denna befattning uppdrages, bör genom någon tids vistelse inom valkretsen hafva varit i tillfälle att förvärfva närmare kännedom om den ort, för hvilken valet sker.» Det var detta jemte några andra skäl, som förmådde dåvarande konstitutionsutskott att afstyrka en motion i samma syfte som detta förslag.

Då jag icke kunde deltaga i denna frågas behandling vid majriksdagen, anser jag mig nu oförhindrad att på de skäl, jag anført, yrka afslag på det nu föreliggande ändringsförslaget.

Herr Pålsson: Jag vill blott tillkännagifva, att jag i motsats mot den föregående talaren anser den föreslagna förändringen både nödig och nyttig. Det är ju allmänt bekant, att vid de riksdagsmannaval, som föregingo de nu sist förrättade, flere personers val blefvo underkända blott därför, att de icke betalt sina kommunalutskylder på den bestämda dagen. Jag vill då fråga herrarne, om det under sådana förhållanden kan finnas något giltigt skäl för bibehållande af den ifrågavarande bestämmelsen. Om till exempel vi, medan vi äro här uppe, icke kunna passa på och betala våra

kommunalutskylder och om de, som vi derhemma tillsagt att göra detta, möjligtvis, af en eller annan anledning, glömde att fullgöra detta uppdrag, så skulle vi för en så obetydlig saks skull, som vi sjelfve ej i minsta mån kunde hjälpa, förlora vår valbarhet. Jag anser för min del detta enda förhållande vara ett tillräckligt stöd för motiverandet af nödvändigheten och nyttan af den föreslagna förändringen.

Hvad beträffar den omständigheten, att en person, som möjligen kunde ifrågasättas som riksdagsmannakandidat, under ett års vistelse inom en kommun skulle hinna blifva tillräckligt känd för att kunna blifva föremål för sådant val, så vill jag dermed erinra, att väl ingen gerna röster på någon till riksdagsman, som han icke tillräckligt känner; och om en eller annan skulle göra det, får man väl anse detta vara, om jag så får uttrycka mig, beroende på enfald. Jag tror, att man tager en sådan sak i så allvarligt öfvervägande, att man icke gifver sin röst åt en person, som nyligen inflyttat och fått valrätt i en kommun, äfven om han i en annan kommun haft valrätt under ett år. Jag anser därför de mot förslaget anförda skälen vara så klena, att de ej torde böra tagas i betraktande, och yrkar för den skull bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herr vice Talmannen Sven Nilsson: Det var icke alldeles så, som herr Liss Olof Larsson nämnde, att den så kallade flyttningsfrågan utgjorde hufvudmotivet för det nu föreliggande förslaget till grundlagsändring, när det antogs att hvila. Den frågan är visserligen också af stor vikt, ty det är besynnerligt, att därför att en person flyttar från en valkrets till en annan, kan han på samma gång förlora sin valbarhet som riksdagsman för någon tid. Sådant är ju icke rimligt. Men hufvudskälet för förslagets framläggande och antagande var egentligen att söka förekomma det valtrassel, som ofta blifvit en följd deraf, att kommunalutskylderna icke varit betalda ett år före valet. Kammaren lär väl ännu hafva i friskt minne, icke allenast hurusom valen till föregående riksdagar, utan ännu mera vid innevarande års riksdag beröfvat Riksdagen åtskilliga framstående ledamöter, som förut haft säte i denna kammare och som fortfarande skulle haft säte der, om icke den orimliga bestämmelsen stått qvar i grundlagen, att för valbarhet till Andra Kammaren fordras att minst ett år näst före valet hafva betalt utskylderna till den kommun, för hvilken valet sker. Jag tror, att vi endast ur den synpunkten, att det vore önskligt att komma från detta valtrassel, som ju ej kan medföra annat än mindre goda verkningar, böra vara angelägna att antaga det föreliggande förslaget, och jag anhåller därför för min del, att kammaren måtte bifalla detsamma, allra helst som det nu lär vara antaget i Första Kammaren och således skäligen kan anses blifva grundlag.

Herr *E. W. Carlson* instämde med herr vice talmannen.

Herr Rydin: För min del anser jag det vara en ganska viktig bestämmelse i vår riksdagsordning och i de kommunalförfattningar,

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.*
(Forts.)

hvertill den hänvisar, att de personer, som ej betalt sina kommunalutskylder, skola sakna valrätt. Likaledes kan man anse som berättigadt att såsom vilkor för valbarhet uppställa den fordran att någon tid hafva haft valrätt inom kommunen och således hafva iakttagit de pligter till kommunen, som äligga en hvar. Om man således betraktar frågan från principiell synpunkt, torde man kunna komma till den åsikten, att den ifrågakända förändringen hvarken är nödvändig eller nyttig. Men om man å andra sidan ser saken praktiskt och dervid tager i betraktande den omständigheten att en person, tillhörande en viss kommun af en valkrets, genom att flytta till och med till en annan kommun inom samma valkrets oftast förlorar sin valbarhet under två år, så torde detta förhållande få anses såsom en orimlighet. Men härtill kommer ännu en omständighet. Om nemligen det vore noggrant bestämdt när en person skall anses hafva uraktlätit fullgöra sitt äliggande att betala kommunalskatten, skulle jag anse, att nu ifrågavarande paragraf borde bibehållas sådan den är, på det att denna uraktlåtenhet måtte få sin förtjenta lön. Men jag har från en hel mängd orter hört omtalas, att kommunalordföranden ansett en person obehörig att välja endast därför att han icke träffat ordföranden på viss dag, äfven om han sökt honom, och jag har likaledes hört omtalas, att i flere socknar kommunalordföranden förfarit på ett ganska despotiskt sätt till följd af sin tolkning af bestämmelserna om stället, på hvilket man skall betala oguldna kommunalutskylder, och om tiden, från hvilken betalningen skall räknas. För min del anser jag, att man ej häftar för oguldna kommunalutskylder, förrän uraktlåtenheten att fullgöra sin skyldighet i detta afseende kommit derhän, att saken öfverlemnats till vederbörande exekutor för medlens uttagande. Men så tolkas icke saken, och den tolkas dessutom på det ena stället på ett, på det andra på ett annat sätt. Jag tror därför det vore bra att slippa detta trassel, och jag yrkar därför bifall till det föreliggande förslaget.

Med herr *Rydin* förenade sig herrar *Östberg*, *Larsson* i Berga, *Petersson* i Hamra, *Kihlberg* och *Beskow*.

Herr Carl Ifvarsson: Nog känner jag min ärade vän Liss Olof Larsson så mycket, att jag vet, att han är ganska konservativ och icke gerna går in på några förändringar vare sig i grundlagen eller i andra afseenden; men jag hade dock knappast förmodat, att han skulle uppträda mot detta förslag. Jag hade trott, att detta kunde gå igenom i kammaren utan någon diskussion, ty vi borde väl vara ense om, att, om än andra ändringar i grundlagen kunde vara erforderliga, denna likväl i och för sig är af behovet påkallad. Att så är förhållandet hafva senare tidens tilldragelser utan tvifvel ådagalagt, och för den skull hemställer jag helt enkelt, att kammaren måtte bifalla det föreliggande förslaget.

Herr Gumælius: Det är kanske icke mycket att tillägga, då, sedan jag begärde ordet, flere personer talat i samma riktning,

som jag skulle vilja. Säsom en talare nyligen erinrade, ligger frågan i helt annat läge nu än då den, säsom herr Liss Olof Larsson påminde, 1872 föll i båda kamrarna. Man hade då ännu icke uppfunnit allt detta sorgliga valtrassel, som egt rum på grund af denna paragraf. Genom härdragen tillämpning af denna paragraf hafva vi å ömse sidor förlorat flera dugliga och framstående personer här i kammaren, och det har ofta icke varit för att de försummat betala sina egentliga utskylder, utan det har stundom varit något litet bredvid, som de glömt bort; de hafva kunnat stå till rest för en eller annan krona, medan de i behörig tid betalat ut stora belopp, flera hundra kronor. Och att nu bibehålla detta i system satta trassel kan väl icke vara lämpligt, sedan man funnit, huru denna paragraf kan tolkas och i en mängd fall verkligen tolkats. Jag läste i dag i en tidning, som icke hör till hvad man kallar de liberala och således icke kan misstänkas för att tycka om bråd-störtade reformer, en ledande uppsats, i hvilken också erinras om den utgång, frågan erhöll vid 1872 års riksdag. Tidningen säger sjelf, att utgången var sorglig, och kastar skulden därför på några af landtmannapartiets koryféer, t. ex. Nils Larsson i Tullus, hvilken uppträdde mot förslaget. Men det var under helt andra förhållanden än de nuvarande, som frågan den gången var före, och hvarken Nils Larsson i Tullus — eller någon af oss — kunde då ana, att tillämpningen af den ifrågavarande paragrafen skulle kunna medföra sådana oegentligheter som de, hvilka vi på senare tider fått bevittna; och för öfrigt har den mannen i fjor lifligt biträdt det nu föreliggande förslaget. Efter att hafva talat om utgången 1872 yttrar tidningen: »Att utgången nu skulle blifva densamma hafva vi svårt att tro, då alla skäl tala för den föreslagna ändringen. Den konservatism, som motsätter sig äfven sådana reformer, som ur alla synpunkter »måste» (ordet måste är kursiveradt i tidningen) anses berättigade, kunna vi icke gilla».

Jag ber att få instämma i tidningens uttalande i den frågan, och då de mest konservativa krafter i Första Kammaren förgäfvos försökt, men icke kunnat åstadkomma ett afslag på denna viktiga grundlagsförändring, så vill jag hoppas, att denna kammare icke måtte blifva den, som med sitt votum bringar frågan att falla.

Häruti instämde herrar *Bruse*, *Waldenström* i Gefle, *Andersson* i Hasselbol, *Bromée* och *Olsson* i Sörnäs.

Herr Billing yttrade: Till de skäl, som af de föregående talarne blifvit anförda för bifall, skall jag be att få tillägga ett enda, nemligen att den ifrågasatta förändringen skulle komma att för de stora kommunerna blifva högst nyttig, särskildt för Stockholms stad. Derför, samt för att man må göra hvad som kan göras för att förekomma återuppreparandet af dessa kända valtrassel, skall jag anhålla om bifall till det ifrågavarande förslaget.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de båda olika yrkandena, blef det ifrågavarande ändringsförslaget af kammaren antaget.

*Hvilande grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

Hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)

Slutligen föredrogs och antogs det likaledes från 1887 års till den 2 maj inkallade riksdag hvilande förslaget om tillägg till 3 § 7 mom. tryckfrihetsförordningen.

§ 9.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *E. W. Wretlind*, hvilken nu aflemnade en motion, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om sjuksköterskors utbildande för anställning i landtkommuners tjänst.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 170, begärdes på bordet och bordlades.

§ 10.

Godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser: n:o 8, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor;

samt n:o 9, till Konungen, angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes, följande inkomna ärenden: statsutskottets utlåtanden:

n:o 18, i anledning af såväl en af Kongl. Maj:t afgifven proposition som ock en af enskild motionär gjord framställning i fråga om eftergift af kronans rätt till vissa danaarf;

n:o 19, i anledning af väckt motion om beviljande af statsanslag för länsmansbostället Våhlas n:o 3 deltagande i Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsföretag;

n:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående af-söndring af jord från indragna militiebostället Basebo n:o 1 i Kalmar län;

n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående af-söndring af jord från kungsgården Noret i Kopparbergs län;

n:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående af-söndring af jord från kronolägenheten Stora Trädgården i Helgona socken af Södermanlands län; och

n:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga mindre kronoegendomar;

lagutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 15, i anledning af återremiss från Andra Kammarerna af utskottets utlåtande (n:o 10) öfver väckt motion om ändrad lydelse af 26 kap. 1 § rättegångsbalken;

n:o 16, i anledning af väckt motion om bestämmande af straff för uraktlåten vård om hundskatt;

n:o 17, i anledning af väckt motion om tillägg till 3 kap. 10 § strafflagen; och

n:o 18, i anledning af väckt motion angående tillägg till 104 § utsökningsslagen; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande (n:o 1) med anledning af väckt motion angående ändring i kongl. förordningen om utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864 i afseende af idkande af landthandel.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades
herr *F. Ch. Bratt* under 9 dagar från och med den 24 dennes
och herr *F. G. Jansson* i Carlshed under 5 dagar från och med
den 24 dennes.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,10 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.
